

GLASNIK BELUPA

ANDREJ PLENKOVIĆ:
Predsjednik Vlade Republike
Hrvatske otvorio Belupove
nove tvornice

**530 MILIJUNA KUNA -
MALA CIJENA ZA VELIKU
BUDUĆNOST BELUPA**

Alergija? **BELODIN**

Rješava problem u korijenu

Belodin A sadrži loratadin. Za oralnu primjenu. Prije upotrebe pažljivo pročitajte uputu o lijeku, a

Na
nu.

a o rizicima i nuspojavama upitajte svog liječnika ili ljekarnika.

SADRŽAJ

U FOKUSU

530 MILIJUNA
KUNA – MALA
CIJENA ZA VELIKU
BUDUĆNOST
BELUPA **6**

10 SRCEM SMO GRADILI
TVORNICE BUDUĆNOSTI

RAZGOVOR

16 OTVORILI SMO NAJMODERNIJU
TVORNICU LIJEKOVA U REGIJI

17 NOVE TVORNICE ZA NOVI RAST

BELUPO PRESS

18 IZABRANI NOVI ČLANOVI
NADZORNOG ODBORA BELUPA

18 ERNEST FORJAN IZABRAN ZA
PREDSJEDNIKA NADZORNOG
ODBORA UBIUDR PODRAVKE

ZDRAVSTVENA POLITIKA

19 IZA SVAKE REFORMSKE MJERE
STOJI DUGA I ZAHTJEVNA
PROCEDURA

MEDICINA I BIZNIS

SAMO POLA
PACIJENATA
UZIMA
LIJEKOVE
ONAKO
KAKO SU IM
PROPISANI **34**

AKTUALNO

23 XX. KONGRES UDRUŽENJA
DERMATOVENEROLOGA SRBIJE

24 BELUPO NA RADIONICI O
VARIJACIJAMA

26 POČINJE NOVA ERA
GOSPODARSKE DIPLOMACIJE

27 NOVOSTI O UROGENITALNIM
INFEKCIJAMA

LIJEČNIČKI KUTAK

28 LOŠE VIJESTI

BELUPO ZDRAVLJE

29 OPASNOSTI IZ
PRIRODE

INTERVIEW

PROF. DR. SC.
MARIJAN KLARICA:
FAKULTET MEDICINE
OTAC JE I MAJKA
HRVATSKOGA
ZDRAVSTVENOG
SUSTAVA **20**

IMPRESSUM

GLASILO
BELUPO

ISSN: 13312286 - Izdavač: BELUPO d.d. - Lijekovi i kozmetika - Ulica Danica 5 - 48000 Koprivnica - www.belupo.hr - www.zdravob
udi.hr - www.belupo.com - E-mail: public.relations@belupo.hr - Glavna i odgovorna urednica: Snježana Foschio-Bartol
- Urednik: dr. Ivo Belan - Lektura: Sanja Sabljar - Grafička priprema i dizajn: Gens '94 d.o.o. - Tisak: Printera grupa,
Sveta Nedelja - Redakcija: I Savica 36, 10000 Zagreb - Telefon: 01 2481 201; Fax: 01 2371 411 - Naklada 1500 primjeraka

- 32 DOC. DR. SC. DARKO CHUDY:
PARKINSONOVA BOLEST BITNO
NARUŠAVA NEKE OD DNEVNIH
ŽIVOTNIH AKTIVNOSTI

BELUPO KLUB

- 36 ZAŠTO LOVCI UISTINU LOVE?
37 NAŠOM NAJVEĆOM KVALITETOM
SMATRAM ZAPOSLENIKE I
RADNO OKRUŽENJE

KRONIKA

- 38 DR. DRAŽEN SAČER: DOISTA JE
TO NAJPLEMENITIJI POZIV NA
SVIJETU, POMAGATI LJUDIMA,
BITI LIJEČNIK

REPORTAŽA

- 40 VAGAONA I PAKIRNICA SRCE
SU PROIZVODNJE

- 41 PROIZVODNJA LIJEKOVA
PO STROGIM PRAVILIMA
OSIGURAVA NJIHOVU
PONOVLJIVU KVALITETU

OSOBNI RAZVOJ

- 42 KAKO PREUZETI
ODGOVORNOST ZA SVOJ ŽIVOT

SPORT

- 43 TRČANJE JE LIJEPA PRILIKA ZA
UPOZNAVANJE DRAGIH LJUDI

UVODNIK

Poštovane čitateljice i čitatelji,

U životu svake tvrtke ostaju zabilježene samo neke posebno značajne odluke, nakon kojih sadašnjost i budućnost dobiju sasvim novu dimenziju. Tako i mi svjedočimo da vizija, odlučnost i predanost donose uspjeh. Svjesni da nam budućnost osiguravaju novi proizvodni kapaciteti i proizvodi, nova tržišta i akvizicije, a uspjeh donose hrabri i odvažni pojedinci fokusirani na cilj, s ponosom smo 16. svibnja otvorili Belupove nove tvornice krutih, polukrutih i tekućih oblika lijekova u čiju smo gradnju i opremanje, u protekle četiri godine, uložili 530 milijuna kuna i koje će zaposliti dvije stotine novih zaposlenika.

U društvu visokih državnih dužnosnika predvođenih predsjednikom Vlade Republike Hrvatske Andrejom Plenkovićem te brojnim prijateljima i partnerima Belupa prisjetili smo se da punih 47 godina od osnutka Belupova promišljanja i ulaganja u budućnost nisu stala ni jedan jedini dan. Takva nam je filozofija poslovanja donijela poziciju druge po veličini farmaceutske tvrtke u Hrvatskoj, kompanije s najboljim rezultatima poslovanja u županiji, poželjnog poslodavca i nezaobilaznog partnera hrvatskoga zdravstvenog sustava. Ta nam je filozofija života i rada donijela poziciju snažno izvozno orijentirane kompanije.

U godinama koje dolaze optimizam temeljimo na spoznajama, radu, trudu i znanju koje smo ugradili u nove tehnologije. Zahvaljujući njima, u ovim ćemo tvornicama proizvoditi lijekove s dodanom vrijednošću i lijekove nove generacije.

I na kraju, kažu da budućnost pripada onima koji vjeruju u ljepotu svojih snova. Mi u Belupu, toj dobro znanoj mudroj misli, dodajemo još jednu: „Lijepo je o budućnosti sanjati, no još ju je ljepše graditi“. Mi smo svoju izgradili.

Do sljedećeg čitanja za mjesec dana zdravo nam budite.
Vaša

Snježana Foschio-Bartol,
Glavna i odgovorna urednica

PODRAVKA I BELUPO SU DANAS PREDVODNICI GOSPODARSKOG RAZVOJA NAŠE ZEMLJE I TVRTKE KOJE OTVARAJU NOVA RADNA MJESTA“, REKAO JE PREDSJEDNIK VLADE REPUBLIKE HRVATSKE ANDREJ PLENKOVIĆ OTVARAJUĆI NOVE BELUPOVE **TVORNICE**

“Drago mi je što mogu podržati ovu lijepu viziju razvoja Belupa dugu 47 godina. Ohrabrujuće je da ste kvalitetan partner hrvatskom zdravstvu i da ste važan čimbenik hrvatskog gospodarstva.

Podravka i Belupo su danas predvodnici gospodarskog razvoja naše zemlje i tvrtke koje otvaraju nova radna mjesta“, rekao je predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković 16. svibnja svečano otvara-

jući, pritiskom na gumb u obliku tablete, u Koprivnici nove tvornice Belupa, jednu od najvećih greenfield investicija u Republici Hrvatskoj, u čiju je gradnju i opremanje uloženo 530 milijuna kuna.

530 milijuna kuna – mala cijena za velik

TVORNICA PREDSTAVLJA JEDNO OD NAJMODERNIJIH FARMACEUTSKIH POSTROJENJA U REGIJI, KOJE ĆE, UZ 1386 POSTOJEĆIH, ZAPOSITI DVIJE STOTINE NOVIH RADNIKA

PREDSJEDNIK VLADE
REPUBLIKE HRVATSKE
ANDREJ PLENKOVIĆ SVEČANO
OTVORIO BELUPOVE TVORNICE
BUDUĆNOSTI – PERJANICE
HRVATSKOG GOSPODARSTVA

ku budućnost Belupa

“Veliko mi je zadovoljstvo biti danas zajedno s vama na otvaranje tvornice. Činjenica da već sada imate gotovo 1400 zaposlenih, a u okviru današnjih proširenja ćete dobiti i mogućnost zapošljavanja novih 200 zaposlenika, predstavlja velik uspjeh za Koprivnicu i cijelu Koprivničko-križevačku županiju”, kazao je hrvatski premijer te uputio čestitke vodstvu Belupa za uspješno poslovanje temeljeno na vizionarskoj politici. Uz najsuvremeniju tehnologiju i organizaciju procesa prema najnovijim standardima dobre proizvođačke prakse, ova tvornica predstavlja jedno od najmodernijih farmaceutskih postrojenja u regiji. Novootvorene će proizvodne linije povećati proizvodni kapacitet za 150 posto u odnosu na postojeći.

“Znali ste sustavno graditi tvornicu, širiti kapacitete i izrađivati proizvode koji su kvalitetni i konkurentni. Mislim da je to pravi put za stvaranje boljitka hrvatskog sjevera. Iskreno vam čestitam, ovo su sjajni rezultati. Belupove tvornice predstavljaju perjanice hrvatskog gospodarstva”, kazao je premijer te obećao da će Vlada i osta-

NOVOOTVORENE ĆE PROIZVODNE LINIJE POVEĆATI PROIZVODNI KAPACITET ZA 150 POSTO U ODNOSU NA **POSTOJEĆI**

70 POSTO

INVESTICIJE OSTALO U HRVATSKOJ

le institucije učiniti sve što će biti potrebno kako bi se pomoglo u daljnjem radu.

“Punih 47 godina od osnutka, Belupova promišljanja i ulaganja u budućnost nisu stala niti jedan jedini dan. Takva nam je filozofija poslovanja donijela poziciju druge po veličini farmaceutske tvrtke u Hrvatskoj, kompanije s najboljim rezultatima poslovanja u županiji, poželjnog poslodavca i nezaobilaznog partnera hrvatskog zdravstvenog sustava. Ta nam je filozofija života i rada donijela poziciju snažno izvozno orijentirane kompanije koja na hrvatskom tržištu ostvaruje oko 46 posto prihoda od prodaje, dok ostalih gotovo 54 posto ostvarujemo na 16 inozemnih farmaceutskih tržišta”, naglasio je predsjednik Uprave Belupa Hrovoje Kolarić.

“Podravka je od svog osnutka važan čim-

100 MILIJUNA

PAKIRANJA LIJEKOVA GODIŠNJE OSIGURAT ĆE NOVE PROIZVODNE LINIJE

BELUPO U ISTRAŽIVANJU I RAZVOJU IMA ZAPOSLENIH STOTINJAK STRUČNJAKA, A NA NJIH TROŠI IZMEĐU PET I ŠEST POSTO UKUPNIH PRIHODA, ŠTO JE NA TRAGU PROSJEKA GENERIČKE FARMACEUTSKE INDUSTRIJE EUROPSKE UNIJE

Vlastita sredstva i kredit HBOR-a

Investiciju od 530 milijuna kuna koju su investirali Belupo i HBOR, premijer Plenković je nazvao odličnim “financijskim miksom”, čiji su rezultat tvornice budućnosti i daljnja prisutnost Belupovih lijekova visoke kvalitete na stranim tržištima. Hrvatski je premijer istaknuo i važnost Belupa kao partnera hrvatskom zdravstvenom sustavu, a najbitnijim smatra doprinos Belupa hrvatskom gospodarstvu.

Svečanosti otvorenja Belupovih novih tvornica prisustvovala je i potpredsjednica Vlade i ministrica gospodarstva, poduzetništva i obrta Martina Dalić.

200

NOVIH RADNIH MJESTA OTVORIT ĆE OVA GREENFIELD INVESTICIJA

benik hrvatskog gospodarstva, naša vodeća prehrambena kompanija, ali i kompanija koja svoje poslovanje unaprjeđuje i nadograđuje prateći potrebe tržišta. Strategijom Podravke definirane su dvije osnovne djelatnosti - prehrana i farmaceutika. U ukupnim prihodima Podravka grupe, prihodi Belupa čine gotovo 25 posto. Belupo je danas, s ponosom to ističem, vodeća hrvatska farmaceutska tvrtka u regiji koja ne ostvaruje samo iznimne rezultate poslovanja, nego prednjači u razvoju novih i inoviranih

proizvoda. Uz širenje na nova tržišta upravo je inovativnost ključ uspjeha, kako Belupa, tako i cijele Podravke,” – naglasio je Marin Pucar, predsjednik Uprave Podravke i dodao:

“Najmodernija tehnologija i vrhunska proizvodna postrojenja samo su jedan kotačić u uspjehu i razvoju. Onaj presudni i najvažniji faktor su ljudi, zaposlenici, njihova stručnost, posvećenost poslu i predanost kompaniji i oni su najzaslužniji za uspjehe Belupa i Podravke.”

Projekt izgradnje i opremanja tvornice je trajao pune četiri godine. Ova je investicija mobilizirala brojne hrvatske kompanije.

NAJMODERNIJA TEHNOLOGIJA I VRHUNSKA PROIZVODNA POSTROJENJA SAMO SU JEDAN KOTAČIĆ U USPJEHU I RAZVOJU I PREDANOST KOMPANIJI I ONI SU NAJZASLUŽNIJI ZA USPJEHE BELUPA I PODRAVKE. MNOGE SE STVARI MOGU KUPITI

VIŠE OD

530 MILIJUNA KUNA TEŠKA NOVA

BELUPOVA INVESTICIJA

Gotovo 90 posto građevinsko instalaterskih radova povjereno je hrvatskim izvođačima, a čak 70 posto ukupne vrijednosti investicije prihodovale su domaće kompanije.

“Ova investicija znači jako mnogo za sektor zdravstva. S jedne strane jer se nastavlja tradicija visokokvalitetne proizvodnje lijekova u Republici Hrvatskoj, a s druge strane Belupo dokazuje da može opstati i odgovoriti na izazove svjetskog tržišta. Hr-

vatski pacijenti na ovaj način će dobiti nove generacije lijekova koji će biti jeftiniji nego što bismo plaćali lijekove stranih proizvođača”, izjavio je ministar zdravstva Milan Kujundžić.

Nova tvornica ima dva proizvodna pogona. U prvom pogonu proizvodit će se kruti oblici lijekova – tablete i kapsule pakirane u blister kartice ili bočice. U drugom pogonu proizvodit će se lijekovi u polukrutim i tekućim oblicima – kreme, masti, otopine, sirupi, suspenzije, losioni i supozitoriji. Ova dva proizvodna pogona u potpunosti pokrivaju portfelj Belupovih lijekova i dodaju mogućnost proizvodnje novih oblika i formi.

Srcem smo gradili

NOVOJ ĆE TVORNICI TREBATI SVE VIŠE STRUČNJAKA, PA ĆE BITI BROJNIH POSTIGNUĆU KAŽU ONI KOJI SU TVORNICU GRADILI TE ONI KOJI ĆE U NJOJ RADI

Anica Job, mag.pharm., direktorica Proizvodnje:

“Tvornice donose egzistenciju za stotine obitelji”

Našim je sugrađanima sigurno najvažnije da će nove tvornice značiti i egzistenciju za dvije stotine obitelji. Radna mjesta otvorit će se za ljude s visokom i srednjom stručnom spremom, mahom iz područja farmacije, kemije i pojedinih tehničkih struka.

Daljnji rast zaposlenosti proizlazi će iz širenja izvoznih programa, gdje posebnu važnost imaju rusko i okolna istočnoeuropska tržišta

Tomislav Đuranek, dipl.ing., direktor tvornice u izgradnji

“Impresivne su brojke vezane uz novosagrađene objekte”

Projekt, započet 2013., trajao je pune četiri godine, od čega je gotovo polovina vremena utrošena na projektiranje, dobivanje najrazličitijih dozvola i odabir opreme. Građevinski su radovi započeli u srpnju 2015., da bi u prosincu prošle godine za te objekte bila dobivena i uporabna dozvola. Slijedilo je opremanje koje je također u osnovi završeno. Impresivne su i brojke vezane za novosagrađene objek-

Prva tvornica izgrađena 1971. u Ludbregu

Belupo ima dugu povijest greenfield investicija. Sve su one dokaz specifičnosti farmaceutskog biznisa. Ono zahtijeva konstantna ulaganja u tehnologiju i proizvodne mogućnosti. No one su i dokaz snage poslovanja Belupa, koji je od male tvornice u Ludbregu postao jedan od najznačajnijih regionalnih brandova u farmaceutici. Politika Belupa oduvijek je usmjerena ka novim tehnologijama, povećanju konkurentnosti, razvoju novih proizvoda, otvaranju novih tržišta.

ZVOJU. ONAJ PRESUDNI I NAJVAŽNIJI FAKTOR SU LJUDI, ZAPOSLENICI, NJIHOVA STRUČNOST, POSVEĆENOST POSLU
PITI, ALI TRADICIJA SE GRADI NARAŠTAJIMA, KAZAO JE PREDSEDNIK UPRAVE PODRAVKE **MARIN PUCAR**

tvornice budućnosti

NOVOZAPOŠLJAVANJA. ŠTO O VELIKOM
ADITI PROČITAJTE **U NASTAVKU**

te. Proizvodni se pogoni prostiru na čak 20.608 četvornih metara, od čega gotovo polovicu prostora čine tzv. čiste sobe, gdje važe posebni higijenski uvjeti. Skladište sirovina i pakovnog materijala ima 2928 četvornih metara, energetski centar prostore se na 1037 kvadrata, a tu je na 403 četvorna metra i strogo kontrolirano skladište opasnih supstanci i zapaljivih tekućina.

U građevinskoj je operativi bilo pet velikih tvrtki, predvođenih Tehnikom i Radnikom, te još 103 podizvođača. Od njih je čak 90 posto bilo iz Hrvatske, zapravo svi koji je za pojedine poslove bilo moguće angažirati. Opremu je isporučivalo devet domaćih i 16 inozemnih dobavljača, jer tu za pojedine specijalizirane segmente tehnološkog opremanja nije bila lako pronaći domaće tvrtke. .

Damir Bijač, dipl.ing., nadzor investicije

"Farmaceutika ima najviše svjetske tehnološke standarde"

Farmaceutika od svih industrijskih grana ima najviše svjetske tehnološke standarde, usporedive jedino s nekim visokotehnoloških granama. Belupo je investiciju financirao dijelom vlastitim sredstvima, točnije 45 posto ukupne cijene. Drugi je izvor financiranja, 55 posto, bio kredit odobren od strane Hrvatske banke za obnovu i razvoj. Upravo ta podrška HBOR-a bila presudna za uspješno okončanje projekta, jer bi bez te nacionalne investicijske banke projekt bilo mnogo izazovnije pretvoriti u djelo. Nove su tvornice imale izravnu državnu potporu od 11,4 milijuna kuna, kao i poticaje resor-

nog Ministarstva gospodarstva, ponajprije u obliku poreznih olakšica.

Nikola Katana, mag. pharm., voditelj kardiološkog i antiinfektivnog programa lijekova, Marketing RH, u Belupu 8 mjeseci

"Bila mi je iznimna čast i zadovoljstvo prisustvovati otvorenju novih Belupovih pogona"

Kao prnova u RX marketingu u Belupu, bila mi je iznimna čast i zadovoljstvo prisustvovati otvorenju novih Belupovih pogona u Koprivnici. Imam tu sreću da dolazim u Belupo upravo u trenutku velikog proizvodnog širenja te sam siguran da to znači daljnje napredovanje Belupa, kako na trži-

GRADNJA I OPREMANJE TVORNICE TRAJALE SU PUNE ČETIRI GODINE, UPOSLILE SU VIŠE OD STOTINU TVRTKI I NJIHOVIH KOOPERANATA PA JE I 70 POSTO INVESTICIJE OSTALO **U HRVATSKOJ**

štu RH tako i na svim inozemnim tržištima. Isto tako duboko vjerujem da je ovo znak da će Belupov portfelj lijekova uskoro biti još bogatiji novim i modernijim lijekovima, u svim terapijskim granama, a posebno me vesele novi proizvodi u kardiološkom i antimikrobnom portfelju, za koje sam i odgovoran. Što se samog otvorenja tiče, bio sam impresioniran brojem uglednih uzvanika kako iz svijeta politike i estrade tako i iz svijeta medicine i farmacije, što naravno i priliči na otvorenju novih tvornice jednog farmaceutskog giganta, što Belupo u hrvatskim i regionalnim okvirima svakako jest. Samo otvorenje prošlo je u vrlo svečanom ambijentu, a ipak nekako prijateljskom i skoro familijarnom. Sami pogoni su vrlo impozantni i izvana, a još i više iznutra te je bilo vrlo zanimljivo vidjeti već prve kutije kako silaze s proizvodnih traka za domaće i za strana tržišta. Sve ovo daje vrlo ute-

25.000 m² farmaceutske proizvodnje

Obilazak proizvodnih pogona na svečanom otvorenju tvornica započeo je oblačenjem posebnih navlaka za cipele i bijelih kombinezona na svakodnevnu odjeću. Tek se tada moglo ući u tvorničke hodnike, ali ne i prići novim strojevima: oni su od hodnika odijeljeni posebnim zračnim komorama koje služe tome da niti do strojeva, a niti iz njih u druge dijelove tvornice, ne mogu proći ni najsitnije nečistoće, pa ni najsitnije čestice (a riječ je o mikronima) lijekova, kako jedni ne bi uzajamno onečistili druge čak ni i u tragovima.

„Miješalice“ za lijekove nevjerojatno su kompleksni strojevi – roboti s kompjutorskim upravljanjem, s par većih komora i stotinama cijevi i cjevčica oko njih, sve izrađeno od blještavog specijalnog nehrđajućeg čelika, komentirali su, po obilasku, naši uzvanici. Osim linija za miješanje, tu su i linije za granulaciju, a iz njih lijekovi odlaze na nekoliko usporednih linija za pakiranje, od kojih dvije pakiraju tablete u bočice, a dvije kreme u tube. Sve to izgleda kao dio nekog svemirskog broda iz daleke budućnosti.

meljenu nadu za još boljim sutra te skorom potrebom za još novih pogona i proizvodnih kapaciteta. Vjerujem da se svi veselimo tom danu i svakim danom radimo sve da do toga dođe što prije.

Matej Petric, elektrotehničar,
Tvornica polukrutih i tekućih lijekova
u Belupu, pripravnik

*"Veliko je zadovoljstvo raditi
upravo ovdje u vrijeme velikoga
rasta i razvoja kompanije"*

Belupo je jedna od vodećih, najmodernijih kompanija u našoj zemlji, stoga je veliko zadovoljstvo raditi upravo ovdje kada se otvara nova tvornica, u vremenu velikog rasta i razvoja kompanije. Belupo je pokretač razvoja našeg kraja i velika prilika za svakog mladog čovjeka koji želi raditi i učiti. Radim na tekućoj liniji, na stroju koji se zove punilica, kugler. Radna atmosfera je vrlo ugodna, mentorica i ostali zaposlenici jako su susretljivi i spremni pomoći u svakoj situaciji svojim znanjem i iskustvom. Posao je vrlo zanimljiv i dinamičan. Sretan sam što sam dobio priliku raditi u uspješnoj, modernoj i perspektivnoj kompaniji kao što je Belupo. Radujem se daljnjem radu i učenju.

Nikola Blaži, farmaceutski tehničar,
linija miješanja u proizvodnji
polukrutih i tekućih preparata, u
Belupu jednu godinu

*"Za Belupo ova je tvornica još
jedna u nizu "knjiga" koju piše
svaka od tvornica do sada"*

Iznimno mi je bilo drago što sam bio izabran za sudjelovanje na svečanosti otvorenja Belupovih tvornica. Mislim da nije mala stvar biti na tako velikom događaju za našu tvornicu i da se svako tko je bio tamo može složiti sa mnom. Za Belupo ova tvornica je još jedna u nizu "knjiga" koju piše svaka od tvornica do sada. Treba napomenuti da svaka stranica u toj knjizi ima ljude i strojeve koji u njoj rade, ali i prazne stranice u koje će se isto tako u budućnosti upisivati novi ljudi i novi strojevi

koji će biti tamo. Svakako mi je drago što ću raditi u novoj tvornici.

Mr. sc. Tatjana Kalođera, dipl. oec.,
koordinatorka za istraživanje tržišta i
nove projekte, sektor Međunarodnih
tržišta, u Belupu 12 godina

*"Ovim značajnim projektom
osigurava se naša budućnost na
mnogim tržištima"*

Iznimno sam ponosna i velika mi je čast što sam kao članica Tima za portfelj bila pozvana na otvorenje nove Belupove tvornice krutih, polukrutih i tekućih oblika lijekova. Lijepo organiziran svečani čin otvorenja svakako ću pamtiti cijeli život. Drago mi je da se tako značajan projekt realizirao tijekom mojeg radnog vijeka u Belupu čime se osigurava naša budućnost na mnogim tržištima.

Novi proizvodi pogoni nam donose i nove, modernije tehnologije, primjerice tehnologiju proizvodnje pjena, što će nam svakako dati konkurentsku prednost na tržištima, s obzirom na to da je i sama inicijativa za proizvode u obliku pjena potekla sa naših EU tržišta.

Početak rada ovih novih tvornica stavlja pred mene još veće izazove u budućem radu jer potrebno je pratiti svjetske i europske trendove kako bi osmisliti nove proizvode za naše nove proizvodne kapacitete. Naočnost visokih državnih dužnosnika i ve-

likog broja gostiju iz farmaceutske struke govori o važnosti nove Belupove tvornice za našu zemlju.

Igor Kolarović, mag. pharm.,
univ. spec. oec., rukovoditelj u
proizvodnji, u Belupu 14 godina
*"Čvrsto vjerujem da će nas ova
investicija vinuti u sigurnu bu-
dućnost!"*

Datum 16. svibnja 2017. ostat će zabilježen velikom slovima ne samo u našim srcima i povijesti Belupa već i kao povijesni događaj na razini našega grada. Otvaranje novih tvornica Belupa zasigurno će ostaviti i snažan trag u ekonomskim kalkulacijama na razini cijele države.

Otvoravanje novih tvornica za Belupo predstavlja iskorak u vidu zadovoljavanja regulatornih zahtjeva na još višoj razini, napretka u smislu uvođenja novih tehnologija, proširenja proizvodnih kapaciteta te povećanje izvoza. Osim toga, otvaranje novih tvornica podrazumijeva stabilnost za grad Koprivnicu i okolicu u vidu zapošljavanja i zadržavanja mladih stručno obrazovanih kadrova, koji će svoje ambicije i ciljeve moći pokušati realizirati na "domaćem terenu". Na razini države, ovaj čin pridonosi dodanom razvoju vjerojatno najrazvijenije industrije – farmaceutske industrije, koja svojim poslovanjem, razvojem i inovacija-

Belupovi lijekovi zastupljeni u 10 skupina

Strateškim planiranjem investicijskih ulaganja, slijedeći svjetske znanstvene i tehnološke inovacije, koje su u farmaceutici iznimno zahtjevne i skupe definirale su se naše osnovne terapijske skupine. Prema anatomsko-terapijsko-kemijskoj klasifikaciji, Belupovi su lijekovi zastupljeni u 10 skupina, a najveće tržišne udjele imamo u skupinama lijekova s učinkom na srce i krvne žile, lijekova s učinkom na kožu, lijekova s učinkom na središnji živčani sustav te bogatog bezreceptnog portfelja."

ma može primjerom poslužiti svim ostalim industrijskim granama.

I na kraju čvrsto vjerujem da će ova investicija, u koju je uloženo mnogo znanja, vremena i truda opravdati očekivanja i vinuti nas u sigurnu budućnost!

Miroslav Virag, VŠS, tehnolog u Proizvodnji krutih lijekova, u Belupu 21 godinu

"Nadam se da ću još jednom za svoga radnog vijeka prisustvovati otvorenju proizvodnog pogona"

Vrlo sam sretan što sam imao tu čast prisustvovati otvorenju Proizvodnje krutih lijekova – proširenje kapaciteta i da svojim znanjem i stečenim iskustvom pomognem pri vođenju i prezentiranju proizvodnog pogona svim gostima. Nadam se da ćemo zajedničkim snagama povećati proizvodne kapacitete, a samim time i povećati tržište za naše proizvode. Isto tako nadam se da ćemo što prije popuniti sve proizvodne kapacitete koji su predviđeni za novu tvornicu, s obzirom na to da u prvoj fazi izgradnje tvornice nisu opremljene sve prostorije sa strojevima i opremom.

2000-te godine aktivno sam sudjelovao na otvorenju Proizvodnje krutih lijekova, sada

sam bio prisutan na otvorenju i nadam se da još za mojeg radnog vijeka budem prisustvovao još jednom otvorenju proizvodnog pogona.

Nevenka Reljić, dr. med. dent., voditeljica dermatološkog i urološkog programa lijekova, Marketing RH, u Belupu 12 godina

"Dobit ćemo novi zamah u širenju tržišta, jer naš cilj je: uvijek biti korak ispred drugih!"

Otvaranje Belupovih novih tvornica, vjerujem za sve zaposlenike, pa tako i za mene osobno bio je izniman događaj, događaj ispunjen ponosom i spremnošću na nove izazove i projekte. Veliko zadovoljstvo bilo je družiti se s našim gostima koji su jednakim žarom dijelili našu viziju i očekivanja novog, još boljeg i modernijeg pristupa proizvodnji lijekova.

Dobili smo mogućnost razvoja novih proizvodnih procesa i još jednom pokazali kako u Belupu pratimo zahtjevne trendove koje nam nameće struka u medicini i farmaciji. Poznavajući rad u Marketingu, vjerujem da će naši liječnici i ljekarnici biti i nadalje naši vjerni partneri, pratitelji, poticatelji na novosti, ponekad konstruktivni kritičari i nadalje spremni na zajedništvo, koje nam je iznimno bitno za napredak u poslovanju.

Marketing je posebno sretan što će se u novim tvornicama proizvoditi novi oblici lijekova, neophodni za naš rad i napredovanje i sigurna sam da ćemo time dobiti i novi zamah u širenju tržišta jer, naš cilj je uvijek, biti korak ispred drugih!

Goran Biškup, dipl. ing., glavni tehnolog, Proizvodnja polukrutih i tekućih lijekova, u Belupu 10 godina

"Belupo postaje lider u proizvodnji krutih, polukrutih i tekućih oblika lijekova"

Otvaranjem novih objekata Belupo postaje lider u proizvodnji krutih, polukrutih i tekućih oblika lijekova. Na najmodernijoj opremi proizvodit će se proizvodi visoke kvalitete koji će biti konkurentni na vrlo zahtjevnom europskom tržištu. Od iznimne je važnosti što se tim projektom otvaraju nova radna mjesta koja će osigurati egzistenciju mnogim mladim ljudima.

Biti dio tima koji sudjeluje u procesu izgradnje tvornice jest čast, a iskustvo koje sam stekao je neprocjenjivo. To je prilika u kojoj još bolje upoznajete svoje kolege koji su nesebično tijekom projekta ulagali dio sebe u nešto na što smo svi vrlo ponosni.

Svečanim otvaranjem novih tvornica trasi-rali smo put prema uspješnoj i sigurnoj budućnosti svih belupovaca.

Silvio Baronić, dipl. ing. elektrotehnike, rukovoditelj informatike, u Belupu 16 godina

"Belupo je projektom gradnje novih tvornica pokazao da slijedi svoju misiju i viziju"

Ceremonija otvorenja novih tvornica Belupa bila je odlično pripremljena, u skladu sa veličinom i značajem događaja. Program otvo-

renja s kombinacijom filmova i nastupa u živo djelovao je moderno i zanimljivo. Lijepo je bilo biti dio tog svečanog događaja. Belupo je projektom gradnje novih tvornica pokazao da slijedi svoju misiju i viziju, te da ima hrabrosti i znanja za odraditi ovako veliki projekt. Nove tvornice će osigurati Belupu veće proizvodne kapacitete i nove tehnologije čime će se lakše širiti na postojećim i novim tržištima. Svima nama koji radimo u Belupu to znači sigurna radna mjesta i mirniju budućnost.

Ponosan sam što sam bio dio projektnog tima koji je radio na dizajnu i izgradnji novih tvornica. Otvorenje nam je bila potvrda da smo uspjeli odraditi projektni zadatak.

Dr. sc. Franjo Marković, dr. med. vet., voditelj, Prodaja RH, u Belupu 12 godina

"Sretan sam što moja obitelj živi u ovom kraju i zahvalan što se u njemu stvaraju nove vrijednosti i otvaraju nove mogućnosti"

Hvale je vrijedno da se u ovom, našem kraju, njeguje tradicija gradnje tvornica u kojima se stvaraju nova radna mjesta. Belupo već dugi niz godina širi svoje prostore i stvara nove vrijednosti. Informaciju o gradnji još jedne, nove tvornice, primio sam s velikim oduševljenjem.

Kako živim u blizini nove tvornice, ponosno sam gledao njezinu gradnju i s nestrpljenjem iščekivao otvorenje. Kada se grade ovakve tvornice, stvaraju se i nove mogućnosti te živi nada da će i ljudi biti potrebni. Tako se u ovom kraju stvara nada i gubi strah da će nam mladi, zbog nedostatka ranih mjesta napustiti svoj rodni kraj i otići u nepoznato.

Pitomi je ovo kraj, pun vrijednih ljudi koji žele utkati svu svoju ljubav i znanje u ovakve projekte i na taj način doprinosti stvaranju novih vrijednosti. Sretan sam što moja obitelj živi u ovom kraju i zahvalan što se u njemu stvaraju nove vrijednosti i otvaraju nove mogućnosti.

Otvorili smo najmoderniju

UZ POMOĆ NOVIH
TEHNOLOGIJA BELUPO
ĆE PROIZVODITI
LIJEKOVE NOVE
GENERACIJE KAO
ŠTO SU LIJEKOVI
U OBLIKU PJENA,
SPREJEVA, FLASTERA
S OTPUŠTANJEM
DOZIRANOG LIJEKA
TE LIJEKOVA U OBLIKU
ŽVAKAČIH GUMA

B Belupo je otvorio nove tvornice, najmodernija farmaceutska postrojenja u regiji. Što se sada u tvornicama proizvodi?

Da, ponosni smo na nove Belupove tvornice i jednu od najvećih greenfield investicija u Hrvatskoj vrijednu 530 milijuna kuna. Projekt je trajao pune četiri godine. U prosincu prošle godine završen je jedan od najznačajnijih milestonea, odnosno ključnih točaka projekta – dobivanje uporabne dozvole za tvornicu. Potkraj svibnja počela je proizvodnja proizvoda u statusu kozmetike s posebnom namjenom, od lipnja do rujna planirano je validiranje procesa i opreme, dok u rujnu od Hrvatske agencije za lijekove i medicinske proizvode očekujemo dobivanje licence za proizvodnju i početak proizvodnje lijekova.

B U koliko će se, dakle, faza odnosno etapa taj proces odviti i kada očekujete da će tvornica raditi punim kapacitetom?

Dinamika popunjenosti kapaciteta je razrađena i ovisi o realizaciji planiranih transfera tehnologija za sve proizvode koje ćemo proizvoditi. U novoj proizvodnji želimo u 2017. transferirati i u jesen početi proizvoditi Ibuprofen, Normabel, Zaracet, Ramzid, Lupocet, Belosalic mast, Herplex i brojne druge proizvode iz Belupova portfelja. Koncem 2018. planirana iskorištenost svih raspoloživih kapaciteta, računajući na dvosmjenski rad je 67 posto.

Nova tvornica ima dva proizvodna pogona. U prvom pogonu proizvodit će se kruti oblici lijekova – tablete i kapsule pakirane u blister kartice ili bočice. U drugom pogonu proizvodit će se lijekovi u polukrutim i tekućim oblicima - kreme, masti, otopine, sirupi, suspenzije, losioni i supozitoriji. Ova dva proizvodna pogona u potpunosti pokrivaju portfelj Belupovih lijekova i dodaju mogućnost proizvodnje novih oblika i formi. U prosincu prošle godine nova je Belupova tvornica dobila uporabnu dozvolu. Tijekom svibnja započela je komercijalna proizvodnja prvog dijela asortimana – kozmetike s posebnom namjenom. Drugi dio proizvodnih pogona su u procesu validacije, što je uobičajeni proces te kreću u pogon krajem rujna. U skladu sa zahtjevima regulatornih agencija, u trenutku kada u tvornici započine proizvodnja, pogoni se ne mogu izložiti javnosti, stoga se, u skladu s Dobrom proizvođačkom praksom (GMP), otvaranje odr-

U tvornicu lijekova u regiji

BELUPO PREDNJAČI U RAZVOJU NOVIH INOVIRANIH PROIZVODA, KOJI SU S POVEĆANJEM NAŠIH PROIZVODNIH KAPACITETA TEMELJ ZA JAČI ISKORAK NA POSTOJEĆA TRŽIŠTA I OSVAJANJE NOVIH

žalo upravo u ovom trenutku, netom prije početka komercijalne proizvodnje.

B Mediji su se nakon službenog otvorenja žalili da u novoj tvornici nije bilo dopušteno snimanje. Zašto?

Novinarske su ekipe u nekoliko navrata već posjetile tvornicu. Ni tada, pa ni danas ni u starim, a osobito u novim tvornicama nismo dopustili snimanje tehnologije proizvodnje. Drugim riječima snimanje i fotografiranje su se odvijali u kontroliranim i ograničenim uvjetima.

Tomu je tako zbog brojnih poslovno-sigurnosnih razloga, zbog kojih se ne želimo izložiti riziku da visoko sofisticirana i regulatorno izuzetno zahtjevna tehnologija proizvodnje lijekova bude fotografijom ili kadrom dostupna široj javnosti. Vi sami znate da fotografija govori više od tisuću riječi, a

ne jednom se u svijetu, pa i kod nas dogodilo da upravo na temelju snimke ili videokadra bude počinjena ogromna materijalna i reputacijska šteta te da povjerenje bude bitno narušeno. Serveri brojnih multinacionalnih kompanija bili su predmetom hakiranja i blokade, a šteta se mjerila milijunima. Vjerujem da se mi u Belupu, u odnosu na ono što radimo, a to su lijekovi, ponašamo izuzetno odgovorno i profesionalno. Podsjećam vas da se radi o industriji lijekova. Kao što znamo lijek nije roba, lijek mnogima znači život. To je puno snažnija motivacija od interesa javnosti.

B Prema Vašim procjenama nove linije povećat će postojeće kapacitete za 150 posto te osigurati proizvodnju oko 100 milijuna pakiranja godišnje, što to znači u brojkama? Nova investicija pruža Belupu mogućnost

ulaganja u nove tehnologije koje će rezultirati proizvodnjom generičkih lijekova s danom vrijednošću kao što su lakše doziranje i uzimanje lijeka te njegovo brže i efikasnije djelovanje. Također, uz pomoć novih tehnologija Belupo će proizvoditi lijekove nove generacije kao što su pjene, sprejevi, flasteri s otpuštanjem doziranog lijeka te lijekovi u formi žvakaćih guma. Koliko nam je nova tvornica bila potrebna najbolje govore podaci o iskorištenosti kapaciteta iz postojećih tvornica. Primjerice u "starim" smo tvornicama krutih oblika lijekova te tvornici u polukrutim i tekućim oblicima lijekova u 2015. i 2016. radili u tri smjene svih 5 dana u tjednu. U pojedinim smo pak dijelovima proizvodnje – granulaciji i miješanju krema i masti tijekom te dvije godine imali više od 20 radnih subota godišnje. Novi će nam

Nove tvornice za novi rast

NOVI KAPACITETI SU TAKO DIMENZIONIRANI DA ĆE IDUĆE GODINE POPUNJENOST SVIH KAPACITETA, I NOVIH I STARIH, S RADOM U DVIJE SMJENE BITI 67 DO 68 POSTO, ŠTO ĆE DATI DOVOLJNO FLEKSIBILNOSTI I OMOGUĆITI LAKŠE PLANIRANJE PROIZVODNJE

Zašto su Belupu 2012. i 2013. odlučili pod jednim krovom izgraditi novu tvornicu krutih i novu tvornicu polukrutih i tekućih farmaceutskih oblika, pitali smo predsjednika Belupove Uprave Hrvoja Kolarića.

"Zato jer su naše analize već 2011. pokazale da su nam, uz očekivani rast prodaje i očekivane izlaske na nova tržišta, postojeći kapaciteti dostatni samo do 2018. godine, kaže Kolarić. Taj rast i danas je jasno vidljiv u financijskim poslovnim rezultatima."

U 2015. Belupovi prihodi od prodaje iznosili su 805,7 milijuna kuna, a neto dobit 187,3 milijuna kuna. Lani je Belupo ostvario prihod od 815,2 milijuna kuna, od čega je 53,7 posto ubrano na izvoznim tržištima, a pri-

hod od vlastitih brendova bio je 6,6 posto veći. Neto dobit sa 1363 zaposlena iznosila je 71,1 milijun kuna. A koliko su velika izvozna tržišta za male proizvođače poput Belupa teška i komplicirana, najbolje pokazuje primjer Rusije.

Rusko je tržište ogromno, priča Hrvoja Kolarić, i na njemu se natječe 450 do 500 svjetskih proizvođača lijekova, jedni izravno, kroz svoja predstavništva ili tvrtke, a drugi preko lokalnih partnera i zastupnika. Na takvom tržištu jedan Belupo, ali ni puno veće kompanije, ne mogu diktirati uvjete poslovanja pa smo mi još 2011. bili prisiljeni prilagoditi se zahtjevu ruskih veletrgovlja da im fakturiramo u rubljama. Zadnje dvije godine Belupo je u postojećim tvornicama radio u tri smjene pet dana u tjednu, dok je neke procese, poput granulacije, obavljao još i u 20 radnih subota. Bili smo doista na

samom kraju mogućnosti za povećanje proizvodnje, kaže Hrvoja Kolarić. "A nove kapacitete smo tako dimenzionirali da će nam iduće godine popunjenost svih kapaciteta, i novih i starih, s radom u dvije smjene biti 67 do 68 posto, što će nam dati dovoljno fleksibilnosti i omogućiti lakše planiranje proizvodnje."

NOVA INVESTICIJA PRUŽILA JE BELUPU MOGUĆNOST ULAGANJA U NOVE TEHNOLOGIJE KOJE ĆE REZULTIRATI PROIZVODNJOM GENERIČKIH LIJEKOVA S DODANOM VRIJEDNOŠĆU KAO ŠTO SU LAKŠE DOZIRANJE I UZIMANJE LIJEKA TE NJEGOVO BRŽE I EFIKASNIJE **DJELOVANJE**

proizvodni kapaciteti dati mogućnost fleksibilnijeg planiranja proizvodnje, ali i brze reakcije u slučaju nenadane potrebe tržišta, što posljednje dvije godine nismo imali.

B Zbog većih kapaciteta je li u planu izlazak i na nova tržišta? Najavljivali ste jači iskorak na rusko te istočnoeuropska tržišta što je s tim? Belupo je snažno izvozno orijentirana kompanija koja na hrvatskom tržištu ostvaruje 47,6 posto prihoda od prodaje, dok ostalih 52,4 posto ostvarujemo na 16 inozemnih farmaceutskih tržišta. U 2016. smo na zahtjevnom ruskom tržištu, u izlazima iz veletrgoerija prema ljekarnama, u rubljama rasli 21 posto, a u prvom kvartalu ove godine u odnosu na prvi kvartal 2016. u izlazima iz veletrgoerija prema ljekarnama rasli smo 22 posto. Belupo kao kompanija svakako prednjači i u razvoju novih inoviranih proizvoda, koji su s povećanjem našim proizvodnih kapaciteta temelj za jači iskorak na postojeća tržišta i osvajanje novih.

B U novim pogonima najavili ste zapošljavanje novih 200 ljudi. Koje struke su u pitanju te koje će, po Vašim računicama, biti još reperkusije otvaranja novih pogona na lokalnu zajednicu?

Belupo ukupno zapošljava 1386 djelatnika – 964 u Hrvatskoj i 422 u inozemstvu. Izrasli smo u drugu po veličini farmaceutsku tvrtku u Hrvatskoj, kompaniju s najboljim rezultatima poslovanja u županiji, poželjnog poslodavca i nezaobilaznog partnera hrvatskog zdravstvenog sustava. Nove tvornice, povećanje proizvodnje te otvaranje novih radnih mjesta značajan je doprinos zaposlenosti u Koprivnici i Koprivničko-križevačkoj županiji, doprinosi prihodima lokalne samouprave, ukupnom hrvatskom gospodarstvu te potrebitim segmentima naše zajednice, jer smo i društveno odgovorna kompanija koja pomaže zajednici u kojoj posluje. Radna mjesta otvaraju se za ljude s visokom i srednjom stručnom spremom, većinom iz područja farmacije, kemije i pojedinih tehničkih struka, njih više stotina.

Izabrani novi članovi Nadzornog odbora Belupa

Marin Pucar, Petar Miladin i Davor Doko novi su članovi Nadzornog odbora Belupa koji su 9. svibnja, 2017., izabrani na Glavnoj skupštini BELUPA d.d. na mandat od četiri godine. U Nadzornom odboru su, u svojstvu članova, Branka Perković te Željko

Dragec kao predstavnik radnika.

Članovi Nadzornog odbora su, na konstituirajućoj su sjednici, izabrali Marina Pucara za predsjednika te Davora Doku za zamjenika predsjednika Nadzornog odbora Belupa.

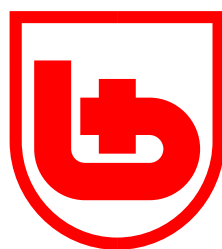
Ernest Forjan izabran za predsjednika Nadzornog odbora UBIUDR Podravke

Na sastanku Nadzornog odbora Udruge branitelja, invalida i udovica Domovinskog rata Podravke za predsjednika toga Odbora jednoglasno je izabran Ernest Forjan.

Također, članovi Nadzornog odbora jednoglasno su usvojili novi Poslovnik o radu Nadzornog odbora UBIUDR Podravke kojim se detaljno uređuju prava i obaveze te dužnosti i ovlaštenja u nadziranju vođenja poslova Udruge.

U skladu s tim nalaže se novom rukovodstvu Udruge – predsjedniku, dopredsjednicima i Izvršnom odboru da pravovremeno i svrhovito pismeno obavijeste Nadzorni odbor o aktualnostima vezanim za provođenje aktivnosti oko provedbe Braniteljskog sporazuma i usklađivanja Statuta Udruge jer radi se o vrlo važnim i značajnim projektima za braniteljsku populaciju Podravke.

ZDRAVLJE SE
GRADI SRCEM

BELUPO

ZDRAVSTVENI SUSTAV U NACIONALNOM PROGRAMU REFORMI ZA EUROPSKU KOMISIJU

Iza svake reformske mjere stoji duga i zahtjevna procedura

FINANCIJSKA STABILNOST ZDRAVSTVENOG SUSTAVA JOŠ NIJE NA VIDIKU, A GOLEMI TERET OD OSAM MILIJARDI KUNA UKUPNOGA DUGA VEĆ DANAS OPASNO NARUŠAVA POSLOVANJEM I DOSTUPNOST ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Za **Belupo** piše:
Diana Glavina

Nacionalni program reformi koji je hrvatska Vlada krajem travnja poslala Europskoj komisiji sadrži naravno i zdravstveni reformski paket koji se temelji na Nacionalnoj strategiji razvoja zdravstva 2012. – 2020. kao krovnom strateškom dokumentu za sustav zdravstva. A kao i mnogih ranijih godina glavni su ciljevi smanjenje dugova i financijska održivost zdravstvenog sustava. S obzirom na to da bolničke ustanove već godinama posluju sa stalnim gubitkom, generiraju dugove prema dobavljačima što stvara ozbiljne probleme u svakidašnjem poslovanju kao i u dostupnosti zdravstvene zaštite, zdravstvena administracija koju vodi ministar Milan Kujundžić, poput dva prethodna ministra, smatra najboljim rješenjem funkcionalnu integraciju bolnica. No kako je dokumentu koji se zove Nacionalni plan razvoja kliničkih bolničkih centara, kliničkih bolnica, klinika i općih bolnica u RH krajem 2016. istekao rok valjanosti, ministar Kujundžić planira donijeti novi Masterplan bolnica koji će vrijediti od 2017. do 2020. godine. Svrha i cilj su isti – racionalizacija bolničkog sustava.

Bolnice će zadržati četiri osnovne djelatnosti (interna medicina, kirurgija, pedijatrija te ginekologija i opstetricija), dok će se za ostale djelatnosti definirati modeli funkcionalnog povezivanja s ciljem osiguranja

dostupne i kvalitetne zdravstvene zaštite i dugoročne racionalizacije troškova sustava. Dakle, ukratko, uz funkcionalnu integraciju, potrebno je poboljšati učinkovitost i pristup dnevnim bolnicama i dnevnim kirurgijama smanjenjem broja prijema na akutne bolničke odjele za najmanje 10 posto. A funkcionira li sve to u praksi, ispitat će se u pilot-projektu funkcionalnog spajanja Opće bolnice Šibensko-kninske županije te Opće i veteranske bolnice „Hrvatski ponos“ Knin te funkcionalnim povezivanjem Opće bolnice Karlovac s Općom bolnicom i bolnicom branitelja Domovinskog rata Ogulin.

Nacionalni plan reforme zdravstva predviđa i bolje upravljanje ljudskim resursima, reorganizaciju ustroja bolnica s novom sistematizacijom radnih mjesta, kontrolu zapošljavanja odnosno smanjenje broja zaposlenih kroz odlazak u mirovinu ili prekid radnog odnosa uz nezapošljavanje osim u iznimnim slučajevima. Očekuje se smanjenje nepotrebnih rashoda, bolji sustav upravljanja što bi također trebalo utjecati na smanjenje troškova i rast učinkovitosti te na financijsku stabilnost bolničkog sustava. Ovome bi trebala pridonijeti i objedinjena javna nabava koja će se intenzivirati, a obuhvatit će generičke, inovativne i skupe lijekove kao i potrošni i ugradbeni materijala te medicinsku opremu. Procjena je da se u ovom se dijelu mogu smanjiti rashodi za oko 100 milijuna kuna godišnje.

Plan je i to da liječnici brže i lakše dobiju specijalizaciju, jer će više odobrenih specijalizacija utjecati na rješavanje problema manjka liječnika u sustavu. Među mjerama za zadržavanje zdravstvenih radnika i smanjenje odlazaka iz zemlje je i osiguranje dovoljno novca za njihovo stručno usavršavanje. Provođenjem trajne edukacije zdravstvenih radnika i financiranjem specijalističkog usavršavanja doktora medicine u primarnoj zdravstvenoj zaštiti iz sredstava

EU fondova uštedjet će se oko 10 milijuna kuna. U Hrvatskoj radi oko 2.350 liječnika opće/obiteljske medicine, a prema podacima Hrvatske liječničke komore oko 50 posto nema završenu specijalizaciju iz obiteljske medicine.

Među reformske mjere hrvatskog zdravstvenog sustava za Europsku komisiju uvršten je i plan povećanja broja korisnika dopunskog zdravstvenog osiguranja HZZO-a koji policu sami plaćaju i to za pedesetak tisuća u ovoj godini. U 2016. bilo je 1.705.412 polica dopunskog zdravstvenog osiguranja za osiguranike koji sami plaćaju policu što je u donosu na 2015. godinu 5,03 posto polica više. U dokumentu Nacionalnih reformi zaključuje se kako je nužna komunikacija prema osiguranicima da bi se u sustav dopunskog osiguranja privukli novi osiguranici i zadržali postojeći kako bi se u konačnici održala stabilnost dopunskog zdravstvenog osiguranja i HZZO-a u cjelini.

No jasno je da sve navede reformske mjere iziskuju dugu, a ponekad i tešku proceduru te mogu predstavljati samo dugoročne ciljeve pa, uglavnom, financijska stabilnost zdravstvenog sustava za sada još nije na vidiku. Golemi teret od osam milijardi kuna ukupnoga duga već danas opasno narušava i dostupnost i kvalitetu zdravstvene zaštite. Ministar Kujundžić o tome otvoreno govori, ali još nije iznio svoje konkretne poteze kako će u zdravstveni sustav unijeti svježi novac. U nedostatku činjenica na veliko se nagađa da bi dopunsko zdravstveno osiguranje HZZO-a moglo poskupjeti, da bi, zatim, moglo postati obvezno za sve pa ne bi više bilo dobrovoljno kao što je to sada, spekulira se i o uvođenju standardnih i nestandardnih usluga koje neće ulaziti u opseg usluga obveznog zdravstvenog osiguranja. Spekulira se čak i o novoj sanaciji zdravstva...

INTERVJU S PROF. DR. SC. MARIJANOM KLARICOM, DEKANOM MEDICINSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA

Fakultet medicine otac zdravstvenog sustava

U HRVATSKOJ SE UKUPNO GODIŠNJE PUBLICIRA OKO 4000 RADOVA, A SVAKI ČETVRTI RAD U SVIM ZNANSTVENIM POLJIMA DOLAZI S NAŠEGA FAKULTETA

Dekan Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Marijan Klarica diplomirao je i doktorirao na ovom Fakultetu gdje je i zaposlen od 1985. godine. U zvanju je redovitoga profesora, a područje njegova znanstvenoga djelovanja je temeljna medicina – neuroznanost i farmakologija dok mu je uže područje rada farmakologija i patofiziologija cerebrospinalnoga likvora i intrakranijskoga tlaka. Objavio je više od 200 znanstveno-stručnih publikacija, dobitnik je nagrade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za najviša znanstvena i umjetnička dostignuća u Republici Hrvatskoj za 2014. i to za područje medicinskih znanosti za značajno znanstveno otkriće objavljeno 2013. i 2014. u dvama znanstvenim radovima o novom poimanju fiziologije i patofiziologije likvora, hidrocefalusa i intrakranijskoga tlaka. Prof. dr. sc. Klarica na čelu je Medicinskog fakulteta zagrebačkog Sveučilišta od akademske godine 2015./2016.

B Kakav je danas međunarodni status Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu odnosno koja je vrijednost Fakulteta u znanstvenom smislu u komparaciji s međunarodnom zajednicom?

Na ovo ću pitanje odgovoriti konkretnim podacima na koje možemo biti doista ponosni. Činjenica je da naš Fakultet prosječno publicira u međunarodnim prepoznatim časopisima oko sto radova mjesečno ili 1100, 1200 radova godišnje. Ukupna godišnja produkcija zagrebačkog Sveučilišta iznosi oko 2400, 2500 radova što znači da naša ustanova doprinosi s gotovo 50 posto! A kako se u cijeloj Hrvatskoj publicira ukupno oko 4000 radova, znači da svaki četvrti rad u svim znanstvenim poljima dolazi s našega Fakulteta. Važno je istaknuti da to nisu

samo brojke. Radi se o kvalitetnim radovima, jer ih više od 20 posto ima jako visoki impact factor odnosno znanstveni utjecaj. Naše je Sveučilište oko 400-tog mjesta na različitim skalama u svijetu, ali, sasvim sigurno, kad bi se uspoređivao samo naš Fakultet, bili bismo daleko, daleko više pozicionirani. U povodu stote obljetnice Fakulteta, željeli smo utvrditi gdje se nalazi naša ustanova u usporedbi s medicinskim fakultetima u Europi ili u svijetu. No to nije bilo jednostavno učiniti, jer su negdje fakulteti navedeni poimence, drugdje se navode biomedicinska središta, koja uz medicinu obuhvaćaju i stomatologiju, i farmaciju, i veterinu. No po nekim skalama koje koriste bazu podataka „Scopus“, kad se uspoređujemo unutar zemalja Europske unije, mi smo među prvih pedesetak medicinskih središta. A to je jako dobro, jer Europa ima oko 300 do 400 poznatijih medicinskih središta. Dakle, biti među prvih 25 posto medicinskih učilišta ogroman je uspjeh.

Naša diploma studentima svugdje otvara vrata. Pokazalo se da se naši završeni studenti vrlo dobro prilagođavaju u svim radnim sredinama, istaknu se svojim radom i sposobnostima tako da i na to možemo biti ponosni. Pogotovo, ako rezultate koje postizemo stavimo u odnos s financijskim ulaganjima. Dakle, mi smo, bez sumnje, među najznačajnijim znanstvenim institucijama u Hrvatskoj, ali mora se znati i to da smo ključna edukacijska i stručna ustanova koja testira i uvodi u sustav zdravstva sve nove terapijske i dijagnostičke postupke, jer prolaze kroz naša etička i stručna tijela, kroz naše klinike. K tome, posljednjih se godina promijenila paradigma ulaska novog zdravstvenog djelatnika najvišeg obrazovanja u zdravstveni

sustav. Naime, liječnici ne ulaze više samostalno u zdravstveni sustav nakon završene medicine i staža već zapravo kada završe specijalizaciju. I liječnik koji radi u obiteljskoj medicini mora završiti specijalizaciju obiteljske, onaj koji radi u hitnoj mora specijalizirati hitnu medicinu itd. A ovu edukaciju provode Medicinski fakultet i njegove klinike i zdravstveni centri. Zakonom je propisano da svaka specijalizacija mora imati minimalno 360 sati organizirane nastave, a jedino naša ustanova u Hrvatskoj može organizirati edukaciju iz čak 48 različitih specijalizacija. I ovdje se vidi koliko je značenje naše ustanove. Mogu slobodno reći da smo mi i otac i majka hrvatskog zdravstvenoga sustava.

B Koliko studij na engleskom jeziku osnažuje međunarodnu prepoznatljivost Fakulteta kao i prepoznatljivost unutar hrvatskog visokog školstva?

Naravno da naš studij na engleskom jeziku osnažuje međunarodnu prepoznatljivost Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Mi imamo studente iz tridesetak različitih zemalja svijeta i to pedesetak na svakoj godinu, dakle ukupno imamo oko 300 stranih studenata. Nedavno smo primili i Certifikat za internacionalizaciju od Europske agencije za vrednovanje visokog obrazovanja kao prvi fakultet u Europi koji je dobio ovo priznanje što pokazuje da studij održavamo na visokoj razini. Potvrda toga je i to što su svi završeni studenti dobili željene specijalizacije, najčešće i željena radna mjesta u svojim zemljama. Za ilustraciju, svi su naši studenti iz Francuske dobili posao u Parizu, a naši engleski studenti dobili su posao po klinikama u Londonu. To svakako govori o kvaliteti studija, ali, isto tako, ti su naši studenti i najbolji ambasadori ne samo na-

... je i majka hrvatskoga

Pripreme za stotu obljetnicu Medicinskog fakulteta zagrebačkog Sveučilišta

Prvoga listopada ove godine počinje naša stota akademska godina i već smo pokrenuli niz aktivnosti za ovu i sljedeću kalendarsku godinu koje su posvećene ovoj velikoj obljetnici, od promocije monografije naše stogodišnje povijesti, mnogih simpozija, izložbi, snimanja dokumentarnog filma... Glavni događaj, središnja proslava bit će u Koncertnoj dvorani "Vatroslav Lisinski" 17. prosinca 2017., na Dan fakulteta, gdje očekujemo cijeli politički vrh naše Hrvatske. Uostalom, Medicinski fakultet u Zagrebu osnovan je odlukom Sabora 1917. godine i tada je krenula naša povijest. Samo da kratko istaknem, mi smo osnovali sve medicinske fakultete u Hrvatskoj s kojima imamo odličnu suradnju. Osim toga, mi smo osnovali većinu fakulteta u susjednim zemljama i s mnogima dobro surađujemo. Dakle, naš utjecaj na razvoj medicine kao struke u cijeloj jugoistočnoj Europi je neprocjenjiv, a i danas imamo vodeću ulogu.

šeg Fakulteta nego i Hrvatske. Jer, najljepši su dio svoga života proveli kod nas, dobili su edukaciju koja im je otvorila vrata u svijetu i, siguran sam, da samo najljepše mogu govoriti o našoj zemlji i o našoj ustanovi.

B Je li danas Medicina popularan fakultet među srednjoškolcima? Koliki je omjer onih koji žele upisati medicinu u odnosu na broj studenta koji primete?

Medicinski fakultet je popularan među našim srednjoškolcima i iz godine u godinu imamo sve veći broj pristupnika. Za prijemni ispit koji slijedi u srpnju imamo čak oko 1500 potencijalnih kandidata, a primamo 300 studenata. Prošle je godine bilo nešto više od 1200 kandidata, dakle zanimanje za naš Fakultet raste i upisuju se dosita najbolji od najboljih. Prijemni ispit važan nam je i zbog toga jer je prilagođen bazičnim predmetima kao što su fizika, kemija i biologija

DANAS SMO NA MAKSIMALNOM BROJU STUDENATA KOJE MOŽEMO UPISATI NA STUDIJ, A VEĆI BROJ UPISANIH NARUŠIO BI STANDARDE ŠTO BI RUŠILO KVALITETU EDUKACIJE

pa većina naših studenata nema problema s ovim ispitima i prvi veliki ispit koji ih dočeka je onaj iz anatomije.

B Upisna kvota na Medicini u Zagrebu je 300 studenata. Možete li u ovom dijelu učiniti više, a da se ne ugrozi kvaliteta nastave, s obzirom na kadrovske i prostorne kapacitete Fakulteta?

Mi nemamo dovoljan broj nastavnika ni za ovih 300 studenata. Kolege već rade preko norme, često angažiramo i plaćamo kolege koji su u mirovini, povremeno angažiramo i odjelne liječnike, pogotovo u kliničkim dijelovima nastave.

Moram reći da smo mi puno prije medijskih napisa o nedostatku liječnika, još od 2009. godine počeli upisivati više studenata. Ranije smo imali 240 studenata i taj smo broj povećali za 60. Možda se to na prvi pogled čini malo, ali to nije mali broj. Primjerice, osječki ili splitski fakultet upisuju oko 70 studenata. Dakle, naših 60 studenata više je kao da smo otvorili još jedan medicinski fakultet. Zbog većeg broja studenata i povećanih troškova s Ministarstvom znanosti i sa Sveučilištem potpisali smo ugovor prema

kojemu smo trebali dobiti više radnih mjesta i pojačano financiranje. Međutim, do danas se ništa od toga nije ostvarilo, a, eto, već druga generacija s uvećanim brojem upisanih studenata završava medicinu. Dakle, i te kako doprinosimo broju mladih liječnika, a da za to od države nismo dobili odgovarajuću pomoć. Ni kadrovski ni financijski, već sve to iznosimo na vlastitim leđima.

U svakom slučaju, mi smo danas na maksimalnom broju studenata koje možemo upisati na studij. Veći broj upisanih narušio bi standarde što bi rušilo kvalitetu edukacije. Dakle, politika vezana za održavanje broja liječnika u Hrvatskoj ne može biti bazirana

Znanstveni rad na Fakultetu na zavidnoj je razini i to ponajviše zahvaljujući entuzijazmu ljudi koji ovdje rade

“Da, ali ne samo entuzijazmu. Naime, naša ustanova znatna vlastita sredstva ulaže u znanost. Za izvođenje svih programa koje imamo od države dobijemo tek oko 30 posto pokriva troškova. Dakle, 70 posto troškova programa pokrivamo iz vlastitih izvora. Primjerice, mi obnavljamo laboratorij, obnavljamo infrastrukturu, kupujemo ne samo sitnu već često i kapitalnu opremu, održavamo sve što je potrebno za rad s eksperimentalnim životinjama, od obnove štala – a to su vrlo strogi uvjeti koje treba zadovoljiti – do edukacija ljudi koji ondje rade, njihove zaštitne odjeće i obuće kao i adekvatno zbrinjavanje infektivnog, radioaktivnog, toksičnog otpada. Često financijski pokrivamo i publiciranje nekih radova u kvalitetnim časopisima, mlađim istraživačima pokrivamo troškove odlaska na kongrese gdje prezentiraju svoje radove itd. Mnogo toga pokrivamo iz vlastitih prihoda i ne tražimo da to plaćaju istraživači iz svojih projekata pa im ostane i više novca za istra-

živanja. Na različite načine pomažemo sustav znanstvenih istraživanja i olakšavamo rad istraživačima. Pa i zahvaljujući tome je naša znanstvena produkcija izvanredna.

Naravno da ne možemo biti zadovoljni s financijskim ulaganjem države, a držim da bi nam i Sveučilište trebalo pridavati više pozornosti upravo zato što mi najviše doprinosimo znanosti. Naš Fakultet ima svake godine između 70 i 80 obranjenih doktora i na razini Hrvatske produciramo oko 80 posto doktorata iz područja biomedicine. I upravo je biomedicina područje po kojemu se Hrvatska prepoznaje u svijetu. Snažna znanstvena pozicija bila je važna i u procesu dobivanja statusa znanstvenih centara izvrsnosti gdje se radi na europskoj i svjetskoj razini. To su znanstveni centar izvrsnosti za regenerativnu i reproduktivnu medicinu i znanstveni centar izvrsnosti za bazičnu translacijsku kliničku neuroznanost. Mi imamo kolega koji su u samom vrhu svjetske znanosti u svojim područjima.”

na povećanom upisu. Procjene su da je nešto više od 500 liječnika koji svake godine izlaze s naša četiri medicinska fakulteta sasvim dovoljno za obnavljanje našega zdravstvenoga sustava.

B Sve više studenata na završnim godinama studija pokazuje zanimanje za posao u inozemstvu, a odlaze i iskusni liječnici. Što moramo učiniti kao društvo da zadržimo i jedne i druge?

Uvijek će biti liječnika koji će iz Hrvatske otići u druge zemlje. I to je normalno. No odlazak povećanog broja liječnika koji se događa u posljednje vrijeme mora se riješiti, možda boljim statusom liječnika u društvu, jačim angažmanom lokalne zajednice koja bi liječniku trebala nešto i ponuditi da ostane u svojoj sredini, boljim radnim uvjetima...

Mi smo na Fakultetu osnovali Centar za planiranje zanimanja u medicini i zdravstvu i mladim liječnicima ukazujemo na mogućnosti zapošljavanja u zemlji. Među ostalim, provodimo među njima i ankete da bismo saznali kako doživljavaju naš zdravstveni sustav, našu edukaciju, imaju li želju da odu van i zbog čega bi otišli. I ono što se vidi iz tih anketa jest to da nisu zadovoljni zdravstvenim sustavom, jer, primjerice, nemaju informacije o tome hoće li i kada biti raspisan staž, hoće li se i kada raspisivati specijalizacije, koje će to biti specijalizacije... I većina njih kaže da će otići van, ako ne dobiju željenu specijalizaciju u roku od tri godine.

Evidentno je da nam je nužna jasna nacionalna strategija razvoja zdravstvenog sustava. Medicinski fakultet pomaže koliko god može. Prošle smo godine organizirali Dan liječničkih karijera i pozvali smo predstavnike svih relevantnih čimbenika zdravstvenog sustava da informiraju mlade liječnike o svemu što ih zanima kako bi pronašli perspektivu i sigurnost radeći u svojoj zemlji. Dan liječničkih karijera ove će godine trajati dva dana, 9. i 10. lipnja, jer smo teme razgovora proširili i na medicinske sestre, farmaceute, stomatologe. Na otvaranju očekujemo i Predsjednicu države. Dakle, informiranje držim jako važnim, jer su relevantne informacije iznimno bitne za neke buduće odluke mladih ljudi.

B Hrvatska je suočena s nedostatkom liječnika, problemom koji je za nas sve veći zbog otvorenosti tržišta rada Europske unije. Kako vidite blisku budućnost hrvatske medicine i zdravstva?

U prvim godinama od ulaska u EU veliki problem s odljevom liječnika imale su Bugarska, Rumunjska, Portugal i druge zemlje, čak neusporedivo veći od onoga koji se događa u Hrvatskoj. No, naravno, da oko 500 liječnika koliko ih je posljednjih godina otišlo iz zemlje nije malo, jer, radi se o bro-

ju liječnika jedne kliničke bolnice. Moramo raditi na tome da nam zdravstveni sustav bude što bolji kako bi buduće generacije liječnika ostale u svojoj zemlji. Iz podataka koje sam iznio jasno je da se i kroz naše institucije može postići svjetska stručna i znanstvena razina, ne mora se radi toga otići u inozemstvo. Želio bih da postignemo i to da se kolege koji su otišli, bar dio njih, vrata u zemlju. Jer, odlazak svakog liječnika, mladog kao i onog već zrelog, kvalitetnog i iskusnog koji se neće vratiti, jest svakako gubitak za našu zemlju.

B Kako kao dekan Medicinskog fakulteta ocjenjujete status liječnika u našem društvu? Kao dekan se prije svega brinem za to da ova institucija kvalitetno funkcionira te da na visokoj razini obavlja svoju javnu ulogu. No moram reći da često u medijima, ne naravno samo za sustav zdravstva, dominiraju tzv. žute informacije. Puno se manje iz tih informacija može uočiti koliko je naš zdravstveni sustav dobar. Pozicija liječnika trebala bi biti ugledna kao što je to uvijek i bila kroz povijest. Umjesto toga, negativnim napisima određenog slučaja ruši se i ugled sustava i ugled liječnika uopće. Pa mi na Medicinskom fakultetu imamo više od 30 različitih povjerenstava kao sustav kontrole. Naša etička povjerenstva, naša stegovna povjerenstva stalno rade i mi preveniramo određene probleme što također pokazuje da nam je sustav zdrav.

B Kakav je vaš stav o suradnji liječnika s farmaceutskom industrijom, u kontekstu ispitivanja lijekova i sponzoriranja edukacija liječnika na stručnim skupovima?

Obvezan je zadatak svakog liječnika osobna edukacija i usavršavanje što, među ostalim, podrazumijeva odlazak na stručne skupove, studijska putovanja, boravak u inozemnim centrima. Naravno da sve to nije moguće kroz naš model financiranja znanstvenih istraživanja. Pozitivna sprega liječnika s farmaceutskom industrijom mora postojati kako bi i mlađe i starije kolege mogle na stručnim skupovima razmijeniti iskustva, naučiti nešto novo itd. Jasno je da taj odnos mora biti transparentan i pod kontrolom, bez zloporaba o čemu naša etička tijela također vode računa. Smatram da pozitivan odnos doprinosi kvaliteti zdravstvenog sustava i, kao dekan, volio bih da postoji više projekata koje bi farmaceutska industrija financirala u istraživačkom dijelu naše institucije. Mnogi fakulteti u inozemstvu upravo iz industrije, i to ne samo farmaceutske, primaju znatna sredstva. Primjerice, udio financiranja medicinskog fakulteta Tehničkog sveučilišta u Münchenu iz europskih projekata iznosi samo pet posto, oko 70 posto su sredstva države odnosno regija, a čak 30 posto od razne industrije. I oni u tome ne vide nikakav problem.

XX. kongres Udruženja dermatovenerologa Srbije

NA KONGRESU JE SUDJELOVALO VIŠE OD 30 EMINENTNIH PREDAVAČA IZ SRBIJE I INOZEMSTVA S PREDAVANJIMA O TEMAMA DERMATOONKOLOGIJE, INFLAMATORNIH DERMATOZA, AUTOIMUNIH BULOZNIH DERMATOZA TE PRIKAZIMA SLUČAJEVA

Piše: Dragana Seratlić-Cvikić, dipl. pharm. Jubilarni, 20. kongres Udruženja dermatovenerologa Srbije, čiji je organizator bila Vojno -medicinska akademija, održan je u Beogradu u Sava Centru od 18. do 20. svibnja. Tijekom tri dana 430 dermatologa iz Srbije i zemalja regije razmjenjivalo je iskustva i znanja iz raznih područja dermatologije. Više od 30 eminentnih predavača iz Srbije i inozemstva svojim je kvalitetnim predavanjima na temu dermatoonkologije, inflamatornih dermatosa, autoimunskih buloznih dermatosa, kao i prikazima slučajeva, opravdalo očekivanja prisutnih. Novine u paletama farmaceutskih i dermokozmetičkih kuća, sudionici su imali prilike saznati na čak pet satelitskih simpozija koje su organizirali Eucerin, El Pharma, La Roche Posay, Abbvie i Mylan.

Osim stručnog dijela, za koji se organizator potrudio da bude na najvišoj razini, posebnu čar Kongresu dalo je i svečano otvaranje koje je upriličeno u dvorani Skupštine grada Beograda. Svečano otvaranje predstavljalo

je i proslavu 90 godina osnivanja Udruženja dermatovenerologa i podsjetnik na Prvi kongres dermatovenerologa Jugoslavije koji je održan u Beogradu 17. i 18. svibnja 1927. Kongres je otvorio predsjednika Kongresa prof. dr. Željko Mijušković, a potom je prikazan film koji je podsjetio na pionire moderne dermatologije u Jugoslaviji i Srbiji, uživali u nastupu beogradske grupe Viva Vox i prisustvovali, prvi put, dodjeli nagrade za životno djelo Udruženja dermatovenerologa Srbije koje je ove godine uručeno prof. dr. Danilu Stevanoviću.

Kao što je i bilo za očekivati, Kongres je bilo mjesto gdje su se potvrdila stara i stekla nova poznanstva, a sve u cilju stjecanja novih znanja, razmjene iskustva i razvijanja suradnje. Predstavništvo Belupo je u svom prepoznatljivom stilu ugostilo dermatologe na svom izložbenom prostoru. Stručnim savjetima, informacijama o preparatima i vedrim duhom kolegica koje su bile zadužene za realizaciju ovoga stručnog skupa uživalo se u vremenu provedenom s našim dragim dermatolozima.

U ZAGREBU JE ODRŽANA RADIONICA O POSTUPCIMA IZMJENA ODOBRENJA ZA STAVLJANJE LIJEKA U PROMET

U zagrebačkom hotelu Westin 4. i 5. svibnja održana je radionica o postupcima izmjena odobrenja za stavljanje lijeka u promet u organizaciji Medicadem, međunarodnog edukacijskog programa iz Danske u suradnji s HALMED-om i predstavnicima hrvatske farmaceutske industrije.

Radionici je prisustvovalo 200-tinjak sudionika, najvećim dijelom iz Hrvatske, ali je bilo i sudionika iz Austrije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Makedonije, Srbije i Slovenije. Predavanja su održali stručnjaci iz HALMED-a (Hrvatska), MHRA-e (Velika Britanija) i BfArM-a (Njemačka) te predstavnici inovativne i generičke farmaceutske industrije (Roche, Servier Pharma, Belupo, Pliva). Radionica je također uključivala panel-diskusije te rad u skupinama.

Regulativa vezana uz varijacije

Teme prvog dana radionice odnosile su se općenito na regulativu vezanu uz varijacije te probleme iz svakodnevne prakse sa stajališta regulatornih tijela i sa stajališta farmaceutske industrije. Naša kolegica Mirjam Brcko Pečarić održala je prezentaciju na temu klasifikacije izmjena o kakvoći. U prezentaciji je opisala Belupov sustav kontrole promjena te istaknula kako

Mirjam Brcko Pečarić, mr. pharm., univ. mag. pharm., rukovoditeljica u farmaceutskim poslovima

“Prilika za razmjenu iskustva o ubravanju procesa odobravanja izmjena”

Radionica je bila jako dobra prilika da razmijenimo iskustva kako sa predstavnicima regulatornih tijela tako i s predstavnicima drugih kompanija, a sve u cilju poboljšanja i ubravanja procesa odobravanja izmjena. Prezentacije su pružile pregled zakonodavnih rješenja EU-a

u pogledu pojedinih vrsta izmjena te dale više informacija o worksharring postupcima i grupiranju te o tome kada je moguće primijeniti ove načine

podnošenja zahtjeva za izmjene odobrenja za stavljanje lijeka u promet. Također smo dobili odgovore na niz pitanja u vezi načina klasifikacije izmjena, ispunjavanja obrasca prijave izmjena i pripreme dokumentacije koja je potrebna za njihovu prijavu.

Belupo na radion

RADIONICI JE PRISUSTVOVALO 200-TINJAK SUDIONIKA, A PREDAVANJA SU ODRŽALI MHRA-E (VELIKA BRITANIJA) I BFARM-A (NJEMAČKA) TE PREDSTAVNICI INOVATIVNE

je efikasan sustav upravljanja promjenama nužan za održavanje visoke razine kvalitete proizvoda. Ujedno je pojasnila na koji način Regulatorni poslovi sudjeluju u evaluaciji promjena te kako se klasificiraju varijacije u Belupu. Kroz nekoliko primjera različitog pristupa klasifikaciji izmjena europskih regulatornih tijela iznijela je izazove s kojima se susreće u našem svakodnevnom radu. Unatoč harmonizaciji i jedinstvenoj smjernici za klasifikaciju izmjena unutar Europske unije ipak postoje neusklađenosti te svaka europska Agencija ima svoje viđenje klasifikacije izmjena i specifične nacionalne zahtjeve, naglasila je kolegica Brcko Pečarić. Kao posljedica toga događa se da iste izmjene ne mogu biti implementirane u isto

vrijeme što pak rezultira kompleksnim planovima proizvodnje i velikim troškovima.

Izazovi u klasifikaciji i primjeni izmjena

Rukovoditeljica Medicinskih poslova i farmakovigilancije, Tatjana Ajhler Đuretek je govorila o izazovima s kojima se suočavamo prilikom klasifikacije i primjene kliničkih/sigurnosnih izmjena. U svojoj je prezentaciji obradila temu sigurnosnih izmjena i to onih koje obuhvaćaju promjene upute o lijeku. Uputa o lijeku sadržava osnovne informacije o lijeku i izuzetno je važno da ona bude u potpunosti usklađena s najnovijim informacijama o lijeku koje postoje ne samo unutar granica Hrvatske već i globalno u čitavoj EU, pa i šire. Nova EU farmakovigilancijska

**Mr. sc. Tatjana Ajhler
Đuretek, dr. med.,
rukovoditeljica Medicinskih
poslova i farmakovigilancije,
EU QPPV**

“Potpunija je slika procedura koje se provode u životnom ciklusu lijekova”

Dvodnevna radionica na temu varijacija

bila je nešto novo u našem okruženju. Obično se na tematske seminare i radionice iz područja regulative lijekova i farmakovigilancije mora odlaziti izvan Hrvatske

jer je takvih skupova organiziranih u našoj zemlji izuzetno malo. Skupove na tu temu najčešće organizira HALMED, ali tada predavanja obično pripremaju djelatnici Agencije. U tom slučaju saznajemo novosti vezano uz stranu ocjenitelja dokumentacije u raznim postupcima, međutim ono što nedostaje je tzv. “druga strana”, farmaceutska industrija, čime se postiže potpunija slika procedura koje se provode u životnom ciklusu lijekova.

nja održana je i praktična radionica koja je uključivala sve sudionike ovoga skupa. Naša kolegica Kristina Škot, voditeljica u sektoru Razvoja poslovanja i regulatornih poslova, održala je prezentaciju o izazovima s kojima se Belupo susreće prilikom klasifikacije izmjena, njihove prijave i odobravanja te primjene u praksi. Kroz nekoliko slučajeva

**Kristina Škot, dipl.ing., univ.
mag. pharm., voditeljica,
Regulatorni poslovi**

“Korisno je bilo slušati o problemima iz svakodnevne prakse”

Radionica je bila sjajna prilika za razmjenu iskustava i mišljenja između stručnjaka zaposlenih u industriji i onih u regulatornim tijelima. Naročito je bilo korisno vidjeti primjere i probleme s kojima se i jedni i drugi susreću u svakodnevnoj praksi. Iako je trenutno

važeca regulativa o izmjenama već nekoliko godina na snazi, radionica je pokazala da je ova tema i dalje vrlo aktualna budući da i predstavnici regulatornih tijela i predstavnici

industrije i dalje imaju otvorenih pitanja glede klasifikacije izmjena te njihove prijave, odobravanja i implementacije. Stoga je poželjna i nužna daljnja edukacija i kontinuirani dijalog između regulatornih tijela i industrije, a sve u cilju što boljeg međusobnog razumijevanja i još bolje partnerske suradnje.

ici o varijacijama

ALI STRUČNJACI IZ HALMED-A (HRVATSKA), I GENERIČKE FARMACEUTSKE INDUSTRIJE

legislativa koja je stupila na snagu još 2012. uvela je niz promjena u praćenje informacija o lijeku i pravovremeno dopunjavanje i mijenjanje podataka u skladu s najnovijim znanstvenim saznanjima, naglasila je rukovoditeljica Ajhler Đuretek. U postupke praćenja učinkovitosti, a poglavito sigurnosti primjene lijekova uključene su sve agencije za lijekove u EU, na čelu s Europskom agencijom za lijekove (EMA) i povjerenstvima poput PRAC, CHMP, CMDh koji sudjeluju u ocjeni novih informacija kako za nove lijekove, tako i za one koji su dugi niz godina na tržištu.

Ono što je za sigurnosne izmjene važno je da budu pripremljene i predane na odobravanje regulatornom tijelu u strogo definiranim rokovima, a sve kako bi zdravstveni

djelatnici koji propisuju lijekove, te bolesnici koji ih uzimaju dobili pravovremeno sve nove informacije koje se tiču sigurne primjene lijekova. Iako se ponekad čini da u tim postupcima postoji puno papirologije i složenih zahtjeva ne treba smetnuti s uma koji je cilj navedenih aktivnosti. Nositelji odobrenja odgovorni su za sigurnu primjenu svojih lijekova i ako je potrebno moraju imati planirane aktivnosti u cilju sprečavanja određenih ozbiljnih nuspojava. Takve mjere zovu se mjere minimizacije rizika i sve češće se koriste primjenom edukacijskih materijala posebno za liječnike i ljekarnike, a posebno za bolesnike kako bi im se približile informacije važne za njihovo liječenje i sprečavanje pojedinih ozbiljnih nuspojava, zaključila je Ajhler Đuretek.

Izazovi prilikom klasifikacije izmjena

Drugi dan radionice fokus je bio na primjerima iz stvarnog života, a osim predava-

(case studies) naglasila je važnost dobro razrađene regulatorne strategije te istaknula vremenski zahtjevnu pripremu dokumentacije za prijavu izmjena budući da su Belupovi proizvodi registrirani na više od 15 tržišta i da se zahtjevi za prijavu određene izmjene često razlikuju od tržišta do tržišta. Osim toga, kao veliki problem industrije navela je vrlo visoke troškove za prijavu izmjena te dugačke i neizvjesne vremenske periode potrebne za njihovo odobravanje u nacionalnim postupcima na svim tržištima. Također je istaknula da se odobrena dokumentacija na različitim tržištima može razlikovati (različite specifikacije za djelatnu tvar, pomoćnu tvar ili lijek, različite metode, veličine serije, odobreni proizvođači itd.) što za posljedicu ima vrlo kompleksne proizvodne planove te dodatno povećava ionako visoke troškove prijave varijacija, a posljedično može doći i do defektura na pojedinim tržištima, zaključila je Kristina Škot.

KONFERENCIJA "IZAZOVI HRVATSKE GOSPODARSKE DIPLOMACIJE"

Počínje nova era gospodar

DANAŠNJI GOSPODARSKI RAZVOJ NEZAMISLIV JE BEZ INTERNACIONALIZACIJE POSLOVANJA I GOSPODARSKE KLASIČNIM OBLIKOM. TIME SE OSIGURAVA DEVIZNI PRILJEV, SERVISIRANJE JAVNOG DUGA TE POSLJEDIČNO OSI

"Od početka se zalažem i zagovaram velike poslovne prilike, potičem hrvatske tvrtke u nastupu na novim tržištima koja su već dugo za nas otvorena, a mi se tom otvorenosti još ne koristimo", naglasila je predsjednica RH Kolinda Grabar-Kitarović u uvodnom govoru na konferenciji Izazovi hrvatske gospodarske diplomacije koja se u organizaciji Hrvatske gospodarske komore, Ministarstva vanjskih i europskih poslova i Jutarnjeg lista, održana 5. svibnja, u muzeju Mimara.

"Dobrim gospodarskim odnosima možemo se pohvaliti samo s tradicionalnim trgovinskim partnerima", rekla je Grabar-Kitarović te istaknula da to nije slučaj s drugim bivšim tranzicijskim zemljama u kojima su vidljiva kvalitetna greenfield-ulaganja iz tržišta kojih kod nas nema, poput Japana, SAD-a, itd. Naglasila je važnost sveobuhvatne državne gospodarske strategije kojoj je gospodarska diplomacija, ako su ciljevi dobro postavljeni, bitan i učinkovit kodačić te posebno pozdravila Sporazum MVEP-a i HGK o razvijanju vanjskotrgovinske suradnje, parafiran neotom prije same konferencije. Glavni urednik Jutarnjeg lista Goran Ogurlić u svom uvodnom govoru Sporazum je definirao

kao novu infrastrukturu gospodarske diplomacije u Hrvatskoj koja nam je godinama toliko nedostajala.

"Današnji gospodarski razvoj nezamisliv je bez internacionalizacije poslovanja i gospodarske diplomacije koja je u razvijenim društvima preuzela primat nad klasičnim oblikom. Time se osigurava devizni priljev, servisiranje javnog duga te posljedično osiguravanje makroekonomskog rasta", naglasio je predsjednik HGK Luka Burilović, rekavši da je istraživanje HGK među hrvatskim izvoznicima pokazalo da 84 posto hrvatskih tvrtki treba mnogo snažniju financijsku potporu pri internacionalizaciji poslovanja, što je njihov ključni problem u izvozu.

"Preuzimanjem uspješnoga austrijskog modela gospodarske diplomacije te Sporazumom o suradnji MVEP-a i HGK počínje nova era gospodarske diplomacije", istaknuo je Burilović, dodavši da su austrijske investicije u inozemstvu primjenom modela Austrijske gospodarske komore porasle za čak 332 posto.

"Gospodarska diplomacija imala je i na početku, kao i danas, važnu ulogu u ostvarenju blagostanja. Od priznanja do danas imamo uspostavljene diplomatske odnose sa 194 države u kojima djeluje 87 diplomat-

ISTRAŽIVANJE HGK MEĐU HRVATSKIM IZVOZNICIMA POKAZALO DA 84 POSTO HRVATSKIH TVRTKI TREBA MNOGO SNAŽNIJU FINANCIJSKU POTPORU PRI INTERNACIONALIZACIJI POSLOVANJA, ŠTO JE NJIHOV KLJUČNI PROBLEM U IZVOZU

ske diplomacije

DIPLOMACIJE KOJA JE U RAZVIJENIM DRUŠTVIMA PREUZELA PRIMAT NAD
GURAVANJE **MAKROEKONOMSKOG RASTA**

ske-konzularnih predstavništava", rekla je državna tajnica Ministarstva vanjskih i europskih poslova Marija Pejčinović Burić, naglasivši da se sada traži suvremen i optimalan model potpore hrvatskom gospodarstvu.

Zamjenik glavnog direktora inicijative Advantage Austria Austrijske gospodarske komore Michael Otter predstavio je rezultate gospodarske diplomacije Austrije koja je sedmi najveći izvoznik na svijetu. U okviru inicijative Austrijske gospodarske komore djeluje više od 110 ureda u 70 zemalja sa sedamdeset godina iskustva, uz financijsku potporu Federalnog ministarstva za znanost, istraživanje i gospodarstvo. Osamsto zaposlenika osamdeset nacionalnosti kao vrsni poznavatelji tržišta na kojem rade unutar ove inicijative brinu se o ulasku

austrijskih tvrtki na tržište, pružajući stalnu potporu i savjete te tražeći prikladne partnere.

U okviru konferencije održana je i prigodna panel-rasprava. Tijekom rasprave Burilović je ukratko predstavio rezultate istraživanja rekavši da je najveći izazov za naše tvrtke prilikom internacionalizacije poslovanja nedostatak institucionalne potpore na stranim tržištima. Istaknuo je i kako 79 posto tvrtki smatra da porezni sustav ima veliki utjecaj na nisku razinu izvoza, a 63 posto tvrdi da je nepovoljan tečaj kune također značajna prepreka. Burilović je, k tome, naglasio otvaranje sedam novih predstavništva HGK u kontekstu doprinosa razvoju gospodarske diplomacije te 900 organiziranih sajmova u zemlji i inozemstvu, s više od 16 tisuća gospodarstvenika.

Predsjednik Uprave Podravke Marin Pucar rekao je da je nedavni odlazak u Katar bio tek četvrti korak u osvajanju tržišta te da je riječ o prehrambenoj diviziji, za sve ostalo potrebna je još veća institucionalna potpora, dodajući da se skupo izboriti za tržišnu poziciju. Pejčinović Burić objasnila je da sporazum s HGK predviđa trgovinske atašee. MVEP ima gospodarske savjetnike, dok će HGK dati trgovinske atašee te može odraditi važan B2B-dio za tvrtke na stranim tržištima. Predsjednik Uprave AD Plastik Marinko Došen istaknuo je važnost kapitalnih investicija u Hrvatskoj, dok je predsjednik Uprave IN2 Ante Mandić rekao da Hrvatskoj nedostaju sistemski integratori te da njegova tvrtka izlazi na strana tržišta uglavnom u suradnji s drugim tvrtkama. Direktor tvrtke Altpro Zvonimir Viduka istaknuo je sajmove koji su važni u poslovanju i Komoru koja je u tom pogledu mnogo pomogla, dodavši da je malo Hrvatskoj teško ulaziti na strana tržišta, posebice tamo gdje postoji domaća konkurencija. Predsjednik Uprave Đuro Đaković Tomislav Mazal skrenuo je pozornost na potrebu jasnog profiliranja odnosno definiranja u kojim zemljama koji hrvatski proizvod može biti konkurentan.

9. HRVATSKI KONGRES O UROGENITALNIM I SPOLNO PRENOSIVIM INFEKCIJAMA S MEĐUNARODNIM SUDJELOVANJEM

Novosti o urogenitalnim infekcijama

Piše: Blanka Grgetić, dr. med.

Pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravstva od 12. do 14. svibnja održan je 9. hrvatski kongres o urogenitalnim i spolno prenosivim infekcijama s međunarodnim sudjelovanjem u opatijskom hotelu "Kvarner".

Kongres je bio dobro posjećen, savršeno organiziran s kvalitetnim predavačima i zanimljivim predavanjima, a program je počeo simpozijem Slavka Schönwalda pod nazivom "Nove mogućnosti u dijagnostici urogenitalnih infekcija". Raspravljalo se o temama: mikrobiološka dijagnostika upalne bolesti zdjelice, dijagnostika infekcije rodnice, suvremena dijagnostika uretritisa te HPV test kao primarni test probira. Također se raspravljalo o novim smjernicama u dijagnostici i liječenju prostatitisa. Liječnici različitih specijalnosti razmjenjivali su svoja iskustva i znanja o temama koje ih povezuju. Belupo je na Kongresu sudjelovao predavanjem u glavnom terminu koje je održao uvaženi doc. dr. Vladimir Mozetič, specijalist urolog pod naslovom "Od kolijevke pa do groba najljepše je (ne)upalno doba – istine i mitovi". Uz predavanje, Belupo se predstavio i izložbenim prostorom na kojem je prikazao svoju bogatu paletu lijekova. Naši gosti imaju samo riječi hvale, uz druženje s nama istaknuli su da je Belupo neizostavan partner u rješavanju široke problematike njihovih bolesnika.

DR. IVO BELAN

Loše vijesti

Novine i TV stanice u čitavom svijetu svakodnevno donose vijesti koje su vrlo obeshrabrujuće. Kako reagiramo na te dnevne vijesti o ljudskim tragedijama? Psiholozi kažu da su ljudske reakcije isto toliko različite kao što su različite i njihove ličnosti. Neki ljudi mogu biti danima uznemireni zbog nekih velikih katastrofa. S druge strane postoje ljudi koji su u stanju sve te događaje oko sebe mirno promatrati, a da ih to ni najmanje ne dirne. Postoji li normalan zdravi način reagiranja na loše vijesti? Može li se biti dobro informiran građanin, a da vam se ipak ne "ledi krv u žilama" od neke vijesti ili da se, na primjer, toliko uplašite da se bojite izaći iz kuće? Je li problem u svijetu, informativnim medijima ili u nama?

U odgovorima na to pitanje ima dosta neslaganja među stručnjacima, međutim svi se slažu da uz pomoć dubljeg razumijevanja prirode sredstava javnog informiranja i naših vlastitih reakcija – možemo pronaći bolji način tretiranja vijesti i loših vijesti.

U cilju ostvarivanja što većeg broja čitatelja ili gledatelja, mediji nastoje da ih privuku velikim i dugačkim naslovima, makar u sadržaju i ne bili toliko značajni. Naravno, ne treba za to kriviti samo te medije. Psiholozi ističu da novine i televizija ne bi takve stvari servirali da ih javnost ne želi konzumirati. Javnost je sklona primanju uzbudljivih i potresnih vijesti, međutim, paradoksalno je da te loše vijesti, koje fasciniraju mnoge ljude, istovremeno mogu potkopati i oštetiti psihološki blagostanje nekih ljudi. Osim toga, smatra se da je većina loših vijesti k tome tako loše iznesena i objašnjena da njihov ukupni psihološki učinak samo još povećava naš osjećaj bespomoćnosti i nesposobnosti (vijesti o potresima, AIDS-u itd.).

Kako reagiraju promatrači sa strane?

Ovdje navodim nekoliko loših, nezdravih reakcija ljudi na loše vijesti:

Dovođenje sa sobom u vezu. Bez obzira o kojoj se lošoj vijesti radi, ima ljudi koji ju odmah povezuju sa sobom, radije nego da ju smatraju slučajnim događajem, koji s njima nema apsolutno nikakve veze. Ta-

PSIHOLOZI ISTIČU DA NOVINE I TELEVIZIJA NE BI TAKVE STVARI SERVIRALI DA IH JAVNOST NE ŽELI KONZUMIRATI

kva situacija samo potvrđuje pesimistički, depresivni stav i pogled tih ljudi koji to iskazuju i inače u životu.

Isključivanje iz događaja. Tu spadaju oni ljudi koji čuju loše vijesti ili ih pročitaju, ali se potpuno isključuju iz svega toga i ostanu ravnodušni.

POTREBNO JE BITI RAZUMNO OPREZAN, ALI PRIHVAĆATI ODREĐENI RIZIK KOJI JE, UOSTALOM, SASTAVNI DIO ŽIVOTA SVAKOG LJUDSKOG BIĆA

Reakcija zanesenjaka. Postoje osobe koje na neki način upotrebljavaju loše vijesti kako bi opravdali nastavljanje svog načina života, a kojeg vode zaneseno, neobuzdano. Oni kao da kažu: "Dođavola, što na koncu svijet uopće i može postići. Mene pustite da uživam i živim, bez velikih briga i bez velike grižnje savjesti. Imam samo taj jedan život, a i on ne traje dugo."

Reakcija zadovoljstva. Ima ljudi koji rado prime vijesti o nekom nasilju, ne zato što se tom nasilju posebno raduju, nego zato što su tada još više uvjereni da njih same ništa loše ne može pogoditi i da će oni uvijek biti na pravom mjestu u pravo vrijeme.

Jedna od najboljih reakcija je razumna bud-

nost i oprez. To znači, da ti ljudi ovako rezoniraju: svijet je nepredvidljiv, svijet je u osnovi nefer, svijet pruža i lošu i dobru sreću, neovisno o tome čemu se nadam, molim, što sanjam ili želim. Moram prihvatiti ovo kao osnovnu realnost života. Razumljivo, potrebno je biti razumno oprezan, ali prihvaćam određeni rizik koji je, uostalom, sastavni dio života svakog ljudskog bića.

Dakle, što učiniti? Isključiti televizor, ne čitati novine? Kod takvog rješenja postoje dva problema. Prvi je: naša odgovornost kao građanina demokratskog društva da budemo informirani, i drugi: ne možete isključiti televizor ili novine zauvijek.

Biti selektivni potrošač vijesti

Srećom, postoje i drugi načini kako se odnositi prema vijestima. Prvi je korak biti selektivan, izbirljiv „potrošač“ vijesti i shvatiti da svi izvori vijesti nisu isti. Televizija je više izričita i jasna nego novine i sklonija je više ciljati na emocije nego na um. Mnogi stručnjaci kažu da su novine općenito bolji izbor nego TV ili radio, zato jer imaju više prostora za objašnjenja. Ipak, i među novinama postoje razlike. Neke su otvorenije od drugih. Osim toga, potrebno je da osoba selektivno čita i te svoje voljene novine.

Psiholozi naglašavaju da postoje mnogi načini da se svjesno prihvati zdraviji odnos, stav prema lošim vijestima. Doktorica Jannet Friedman savjetuje: "Što god pročitali, umanjite svoju reakciju na pola. Tada se zapitajte da li imate bilo kakvu kontrolu nad situacijom u društvu, da li možete nešto promijeniti. Ako je odgovor "ne", onda morate prihvatiti činjenicu da su svi ti događaji dio civilizacije koje vi niste sastavni dio, niti ste neki faktor u njoj i koja će i dalje živjeti svoj život i bez vašeg angažiranja. Međutim, ako postoji bilo koji mogući način da se uključite, na primjer, glas na izborima, pismo državniku, humanitarni prilog itd., što može nešto promijeniti na bolje, onda ste dužni svojem mentalnom zdravlju to učiniti, to jest preuzeti kontrolu".

BOLESTI KOJE SE MOGU DOBITI BORAVKOM U PRIRODI SU TZV. ZOOZOZE, BOLESTI KOJE SE PRENOSE SA ŽIVOTINJA NA LJUDE

Opasnosti iz prirode

NAJČEŠĆE ZOOZOZE SU KRPELJNI MENINGOENCEFALITIS, HEMORAGIJSKA GROZNICA S BUBREŽNIM SINDROMOM, LAJMSKA BOLEST TE RJEĐE LEPTOSPIROZA I **TULAREMIJA**

Piše: Mirjana Žagar-Petrović, dr. med.

S dolaskom toplih proljetnih dana ljudi češće borave u prirodi, neki rekreativno, neki zbog prirode svoga posla. No boravak u prirodi unatoč svim njenim ljepotama donosi i neke opasnosti, na prvom mjestu opasnosti od zaraze. Bolesti koje se mogu steći boravkom u prirodi su tzv. zoonoze, bolesti koje se prenose sa životinja na ljude. Najčešći su krpeljni meningoencefalitis, hemoragijska groznica s bubrežnim sindromom, lajmska bolest, te rjeđe leptospiroza i tularemija.

Pojedinih godina povećava se broj oboljelih od određenih bolesti ovisno o brojnim čimbenicima i tada govorimo o epidemijским godinama. Epidemije hemoragijske groznice s bubrežnim sindromom vezane su uz brojnost malih šumskih glodavaca, pa govorimo o tzv. mišjim godinama. Na njihovu brojnost utječu brojni ekološki čimbenici,

no u prvom redu porastu populacije mišolikih sisavaca pridonosi obilje hrane (plod bukve i hrasta) i blage zime.

Hemoragijska groznica s bubrežnim sindromom

Hemoragijska groznica s bubrežnim sindromom ili tzv. mišja groznica je prirodno žarišna zoonoza poznata od davnine kao bolest s različitim nazivima, a povijesno gledajući najzanimljivija je postala za vrijeme Korejskog rata (1951. – 1954. godine) kada se pojavila u obliku velike epidemije pod nazivom korejska hemoragijska vrućica. Kasnije je otkriven virus nazvan po rijeci Hantaan koji dijeli Sjevernu i Južnu Koreju. Službeno je Svjetska zdravstvena organizacija više sličnih kliničkih oblika bolesti u različitim dijelovima svijeta s različitim nazivima 1982. godine nazvala jedinstvenim imenom – hemoragijska groznica s bubrežnim sindromom. U Hrvatskoj je prvi bolesnik s hemoragijskom groznicom s bubrežnim sindromom dijagnosticiran 1952. godine. Od tada se ova bolest kod nas pojavljuje redovito, najčešće sporadično, a do 1995. godine registrirane su tek dvije manje epidemije kod šumskih radnika na Plitvičkim jezerima i vojnika u blizini zračne luke pokraj Zagreba. Dvije velike epidemije zabilježene su 1995. godine, također kod vojnika tijekom Domovinskog rata na više lokaliteta i 2002. godine u više županija koje su od prije poznate kao područja s prirodnim žarištima hemoragijske groznice s bubrežnim sindromom kod osoba koje profesionalno ili hobijem borave u prirodi te manjim dijelom kod osoba koje su se zarazile pospremajući tavane, podrume i okućnice. Epidemijske godine bile su i 2012. i 2014. godina.

Rezervoar zaraze – sitni glodavci šumskih ekosustava

Glavni rezervoari i prenosioci virusa su sitni glodavci – riđa voluharica, žutogri miš, šumski i poljski miš te livadna voluharica. Nakon zaraze (koja za njih nije opasna) glodavci izlučuju virus slinom, mokraćom i izmetom u vanjsku sredinu do mjesec dana, a mokraćom i do godinu dana.

Uzročnici bolesti

Uzročnici bolesti su virusi koji spadaju u rod hantavirusa kojih je dana u svijetu poznato oko 23 vrste. U Hrvatskoj hemoragijsku groznicu s bubrežnim sindromom uzrokuju dva tipa virusa – Puumala i Dobrava.

Prijenos virusa

Do zaraze čovjeka dolazi:

- udisanjem aerosola i prašine u kojoj je nalazi sasušene izlučevine zaraženih glodavaca (mokraća, izmet ili slina),
- kontaminiranom ili zagađenom hranom ili vodom (npr. neoprani šumski plodovi),
- unosom uzročnika preko oštećene kože ili sluznice oka, nosa, usta onečišćenim rukama i
- neposrednim kontaktom sa zaraženim glodavcima,
- boravkom u zatvorenim prostorima u kojima mogu boraviti i glodavci i gdje je velika koncentracija uzročnika u prašini (podrumski i tavanski prostori, okućnice, garaže, npr. u vikendicama).

Klinička slika hemoragijske groznice s bubrežnim sindromom

Bolest obično počinje naglo, nakon inkubacije od dva tjedna. U početku su izraženi opći simptomi s povišenom temperaturom i bolovima u mišićima, osobito u leđima i križima, te bolovi u trbuhu. Karakteristične su i jake glavobolje, umor, mučnine, povraćanje i proljev. Kasnije se javlja simptomi i znaci bubrežnog popuštanja – pad krvnog tlaka, smanjeno mokrenje te sitna točkasta krvarenja po koži i drugim organima – mozgu i u probavnim organima, krvarenje iz nosa i u oči. Bolesnik može potpuno prestati mokriti i tada je potrebna privremena dijaliza.

Nakon faze oligurije kada se smanjeno izlučuje mokraća, slijedi poliurijska faza pojačanog lučenja mokraće i do 15 litara tijekom 24 sata koja može potrajati i do dva tjedna. U 10 – 20% bolesnika klinička slika je osobito teška s oštećenjem više organa – bubrega, jetre, krvarenjima po koži i u tijelu, s mogućnošću smrtnog ishoda, srećom rijetkog. U Hrvatskoj se najčešće javljaju blaži oblici s jedan posto smrtnosti.

Suzbijanje i sprječavanje hemoragijske groznice s bubrežnim sindromom

- Tijekom boravka u prirodi namirnice i vodu treba zaštititi od glodavaca te izbjegavati izlaganje aerosolu odnosno udisanje aerosola s tla ili s površina potencijalno zagađenim izlučevinama malih šumskih glodavaca.
- Izbjegavanje uzimanja hrane i pića ili predmeta koji su potencijalno zagađeni izlučevinama malih šumskih glodavaca.
- Sprječavanje pristupa malim šumskim glodavcima na mjestu gdje obitavaju ljudi, onemogućiti pristup glodavcima u kuću zatvaranjem svih pukotina i rupa u zidovima i podovima.
- Smeće uklanjati 50 metara od kuće, očistiti grmlje, raslinje oko kuće.
- Smeće odlagati u zatvorenim čvrstim kontejnerima.
- Čuvanje hrane i pića od glodavaca i njihove kontaminacije.
- Redovita higijena ruku, osobito prije jela i pušenja pranjem ruku tekućom vodom i sapunom ili upotreba antiseptika ili alkoholnih maramica za dezinfekciju ruku.
- Ne jesti neoprane sirove plodove ubrane u šumi i na polju (dobro oprati kod kuće i ostaviti do drugog dana da odstojе).

- Kako je pojava epidemije usko povezana sa brojnošću i inficiranošću glodavaca vrlo je važno smanjenje populacije malih šumskih glodavaca ciljanom deratizacijom i/ili klopama.
- Dobra termička obrada hrane i vode.
- Kod čišćenja prostora koristiti tzv. vlažno čišćenje uz što manje podizanja prašine, koristeći masku i zaštitne rukavice.

Bolesti koje prenose krpelji

Najčešće bolesti koje prenose krpelji su krpeljni meningoencefalitis (KME) i lajmska bolest ili lajmska boreliozia. U Hrvatskoj se pojavljuje srednjoeuropski tip KME-a u kontinentalnom području između rijeke Save i Drave (u okolici Zagreba, Varaždina, Bjelovara, Koprivnice, Križevaca, Vinkovaca i Slavenskog Broda), te na području grada Zagreba, na Medvednici i na obroncima Medvednice, ali je rizik od zaraze nizak. Najčešće je prenosilac bolesti u Europi i Hrvatskoj tzv. obični krpelj ili *Ixodes ricinus*.

Krpeljni meningoencefalitis

Krpeljni meningoencefalitis (KME) je virusna bolest koja uzrokuje upalu mozga i moždanih ovojnica, a rasprostranjena je diljem Europe i Azije. Najčešće je sezonskog karaktera, pojavljuje se u proljeće i traje do jeseni. Nakon inkubacije od 7 do 14 dana tijekom bolesti je bifazičan. U prvoj fazi bolesti javljaju se simptomi slični gripi koji obično traju do osam dana. U manjeg broja bolesnika bolest progredira u drugu fazu koja počinje naglo sa simptomima zahvaćenosti središnjeg živčanog sustava – jakom glavoboljom, mučninom, povraćanjem, kočenjem vrata i preosjetljivošću na svjetlost. Rjeđe bolest progredira do upale mozga (encefalitisa) koji se manifestira pospanošću, zimicom, tresavicom, poremećajem svijesti do kome. U približno 40% bolesnika sa znakovima upale mozga bolest može uzrokovati trajno oštećenje mozga, tzv. postencefalitički sindrom. Virus KME nalazi se u slini krpelja i ugrizom se prenosi na čovjeka. Do zaraze najčešće dolazi zbog tiskanja, trganja i nestručnog vađenja krpelja,

pri čemu slina krpelja u kojoj je krpelj kroz kožu ulazi u organizam ugrizene osobe.

Lajmska bolest ili Lajmska boreliozia

To je bolest koju prenose krpelji, a uzročnik je spiroheta roda *Borrelia* Burdorferi. Za prijenos uzročnika i pojavu bolesti potrebno je više od 24 sata. Bolest zahvaća više sustava, a najčešće kožu, zglobove, srce i živčani sustav. Izvor zaraze za krpelje su razne vrste šumskih i poljskih glodavaca: šumski, žutogrlji i poljski miš, riđa voluharica, puh i ptice.

Iako infekcija može proći neprimjetno, u većine osoba (70–80%) se nakon 7 do 14 dana (maks. 21 dan) na mjestu ugriza pojavljuje prstenasta kožna promjena tzv. migrirajući eritem (*Erythema migrans*) na mjestu ugriza koje se postupno širi (u prosjeku 1 cm dnevno) dok u sredini lagano blijedi (tzv. volovsko oko).

Kod malog broja oboljelih, osobito ako se bolest ne prepozna i ne liječi, može doći do širenja uzročnika bolesti krvlju i zahvaćanja drugih organa – mišićno koštanog sustava, srca, zglobova i živčanog sustava. Bolest se uspješno liječi antibioticima, osobito u prvoj fazi i što ranije kako bi se izbjegle komplikacije na drugim organima, osobito živčanom sustavu, kada je liječenje dugotrajnije i s manje uspjeha.

Cijepljenje protiv krpeljnog meningoencefalitisa

Krpeljni meningoencefalitis može se učinkovito spriječiti cijepljenjem. Cijepljenje se preporuča osobama koje profesionalno i rekreativno više borave u prirodi i to samo u područjima gdje ima krpeljnog meningoencefalitisa. Treba naglasiti da se ne cijepi nakon uboda krpelja i da cjepivo štiti samo od virusnog krpeljnog meningoencefalitisa, a ne od drugih bolesti koje prenose krpelji niti od drugih meningitisa. Za Lyme boreliozu trenutno nema mogućnosti zaštite cijepljenjem, no u prvoj fazi bolesti kod pojave crvenila na koži ova se bolest uspješno liječi antibioticima.

Protiv krpeljnog meningoencefalitisa cijepi se s tri doze cjepiva, prema sljedećoj shemi:

1. doza – 0. dan,
2. doza – 1-3 mjeseca nakon 1. doze,
3. doza – 9-12 mjeseci nakon 2. doze.

Cijepljenje je najbolje započeti u zimskim mjesecima kako bi se postigla dovoljna zaštita. Cjepivo se primjenjuje intramuskularno u području nadlaktice, a docjepljuje se jednom dozom cjepiva svakih 3 do 5 godina.

Kako spriječiti ugriz krpelja?

Svim ljubiteljima prirode koji profesionalno ili rekreativno borave u prirodi preporuča se

- nošenje prikladne odjeće i obuće tijekom boravka u prirodi – dugi rukavi i nogavice, zatvorena obuća;
- prilikom odlaska u prirodu umjesto vunene i flanelne odjeće, nositi odjeću od glatkih materijala i svijetlih boja jer se na njoj krpelj lakše uočava i teže prihvaća;
- izbjegavanje hodanja kroz grmlje, provlačenje kroz gustiš i odlaganje odjeće na grmlju ili travi;
- hodanje po obilježenim i utabanim stazama;
- upotreba repelanata na bazi permetrina u obliku raspršivača po koži i odjeći;
- povremeno za vrijeme izleta, osobito djeci pregledati cijelo tijelo kako bi na vrijeme uklonili krpelja;
- po povratku iz prirode skinuti svu odjeću, oprati je ili dobro protresti te pregledati cijelo tijelo. Tijekom pregledavanja tijela posebno obratiti pažnju na rubna područja vlasišta (iza uha, zatiljak i vrat), pazuhe, prepone, donji dio trbuha i oko pupka te područje iza koljena.

Kako ukloniti krpelja?

- krpelja je najbolje ukloniti uz pomoć kozmetičke pincete;
- pincetu je potrebno prethodno dezinficirati alkoholom ili vršak pincete opaliti plamenom;
- uhvatiti krpelja što bliže glavi, da se izbjegne gnječenje zatka. Lagani, smireni pokreti lijevo-desno dovoljni su da se krpelj otpusti, nakon čega ga se lagano izvuče van;
- ako prilikom vađenja u koži ostane glavica krpelja, sterilnom iglom se lako može izvaditi. Zaostalo rilce u koži ne povećava mogućnost zaraze;
- ne preporuča se premazivanje krpelja alkoholom, uljima ili insekticidima. Mažući ga alkoholom ili benzinom krpelj se opušta, ali i ispušta sadržaj utrobe u kožu domaćina i tako povećava mogućnost zaraze;
- nakon što se krpelj odstrani, mjesto uboda premazati antiseptikom.

Parkinsonova bolest bitno narušava neke od dnevnih životnih aktivnosti

POUZDANA DIJAGNOZA TEMELJNI JE PREDUVJET DALJNJE TERAPIJE, JER NEKI PACIJENTI MISLE DA IMAJU PARKINSONOVU BOLEST I Sličnih simptoma, svaka pomoć u bitnom poboljšanju kvalitete života više je nego **DOBRODOŠLA**

Nedavno je u Zagrebu održana stručna konferencija o dubinskoj stimulaciji mozga, uspješnoj metodi liječenja Parkinsonove bolesti. Na konferenciji se okupila klinička i neuroznanstvena svjetska elita za dubinsku stimulaciju mozga. Organizator skupa je bio doc. dr. sc. Darko Chudy, pročelnik Zavoda za neurokirurgiju KB Dubrava.

B Doc. Chudy, nedavno ste bili organizator stručne međunarodne konferencije o dubinskoj stimulaciji mozga održanoj u Zagrebu. Poznato je da se ta metoda uspješno koristi u liječenju Parkinsonove bolesti. Molim vas, prije nego upoznate naše čitatelje s osnovnim principima te terapijske metode, kažite nam ono najvažnije o toj bolesti.

Parkinsonovu bolest karakteriziraju tri osnovna simptoma bolesti: to je drhtanje (tremor), usporenost pokreta (bradikinezija) i rigor mišića. Navodi se i četvrti simptom, a to je gubitak posturalnih refleksa, tako da pacijent ne može održavati ravnotežu kao zdravi ljudi, ako ih netko gurne sa strane. Ovo je prva bolest u povijesti medicine kod koje se uspješno dokazati da je gubitak neurotransmitera u mozgu temeljni uzrok razvoja ovih simptoma. Taj neurotransmitter naziva se dopamin i unosi se u mozak pacijenta pomoću tableta koje sadrže L dopu, tvar koja može ući u mozak i tamo se pretvara u dopamin. Parkinsonova bolest bitno narušava kvalitetu života pacijenata i to na način da ne mogu obavljati neke od dnevnih životnih aktivnosti, primjerice brijati se, tuširati i slično. Najgore je što je sam pacijent svega toga svjestan i još jače zbog toga pati. Svaka pomoć u bitnom poboljšanju kvaliteta života ovih pacijenata je više nego dobro došla.

B Koji su najvažniji rani upozoravajući znakovi na koje bi osoba trebala usmjeriti svoju pažnju? Kolika je učestalost toga oboljenja u našoj zemlji i u svijetu?

Početak simptoma može biti pisanje manjih slova, mikrografija, katkada počinje s tremorom, ali je gubitak mirisa i okusa jedan od upozoravajućih simptoma Parkinsonove bolesti. Učestalost je oko 14 pacijenata na 100 000 stanovnika te je učestalije javljanje kod muškaraca nego žena. Pogađa nešto više bijelce, manje azijate i crnce. Moja struka ne bavi se praćenjem i dijagnosticiranjem pacijenata s Parkinsonovom bolesti, iako moram znati više o njoj nego drugi neurokirurzi. Međutim, stručnjak koji s nama surađuje je doc. Vladimira Vuletić, koja je sada predstojnica neurologije u KBC Rijeci. Neurolog radi testove pomoću kojih zaključuje da se radi o Parkinsonovoj bolesti, jer dobro reagira na LDopu, a nije u pitanju druga bolest tipa Parkinson plus i slično. Pouzdana dijagnoza temeljni je preduvjet daljnje terapije. Neki pacijenti misle da imaju Parkinsonovu bolest zbog vrlo sličnih simptoma, međutim moguće je da nisu u pravu, jer postoje i druge bolesti neurodegenerativne s vrlo sličnim simptomima i to bi bila moja poruka na što pacijenti i liječnici moraju posebice paziti, jer terapija uvelike ovisi o točnoj dijagnostici. Možda neću progriješiti ako kažem baš kod ove bolesti, možda više nego kod drugih. Kada sam se školovao u inozemstvu, učitelji su me upozoravali da su mnogi pacijenti zbog mikrografije bili katkada podvrgnuti operacijama s dijagnozom sindroma karpalnog kanala (na ruci).

B Može li se nešto poduzeti u smislu pre-

ventivnih mjera?

Ovo je pitanje za neurologe i mislim da za sada nema učinkovite preventivne mjere. Jedini uzrok koji se povezuje s uzimanjem neke tvari je tzv. tvar MPTP, koja je otkrivena kada su narkomani u SAD-u uzeli sintetičku drogu i dobili simptome uznapredovale Parkinsonove bolesti u kratkom roku nakon uzimanja. Ovo je iskorišteno danas u eksperimentalnim modelima životinja kojima se daje MPTP, kako bi se stvorio model Parkinsonove bolesti i proučavala učinkovitost različitih terapija. Danas se može povezati pojavnost pojedinih bolesti neuroloških i degenerativnih, s genima. Upravo je o tome govorio prof. John Hardy, koji je zbog genetskog objašnjenja i patofiziologije Alzheimerove bolesti kandidat za Nobelovu nagradu. U genetskim analizama povezoao je neke gene s pojavnosti Parkinsonove bolesti. Vjerojatno će u budućnosti biti moguće prevenirati ekspresiju ovih gena kako se bolest ne bi manifestirala.

B Što je bit dubinske stimulacije mozga? U kolikoj je mjeri taj zahvat složen? Jeste li zadovoljni s rezultatima?

Duboka mozgovna stimulacija je moderna terapija Parkinsonove bolesti, ali i distonija te se pokušava pronaći ciljna točka stimulacije u mozgu i za druge neurološke ili psihijatrijske bolesti. Ovom metodom moguće je kronično stimulirati ili inhibirati pojedine jezgre i putove u ljudskom mozgu. Operacija je složena, ali je bitna suradnja cijelog tima koji se sastoji od neurologa specijaliziranog za poremećaj pokretanja i s respektabilnim iskustvom u dubokoj mozgovnoj stimulaciji, potom neurokirurga, anesteziologa, fizioterapeuta, psihologa te katkada

E BOLNICE DUBRAVA U ZAGREBU

arušava ktivnosti

NSONOVU BOLEST ZBOG VRLO

i psihijatra. Ovakva operacija obavlja se uz pomoć kvalitetnog snimanja magnetskom rezonancom, stoga je kvaliteta opreme također važan čimbenik u obavljanju uspješne operacije. Jednostavnije kazano, danas se može pomoću magnetske rezonance mozga vidjeti subtlamička jezgra individualno kod svakog pacijenta. Ovo snimanje zahtijeva da se neuroradiolog "pozabavi" sa sekvencama

koje omogućavaju razlikovanje traženih neuroanatomskih struktura. Operacija počinje upravo s ovim snimanjem, jer ako ono nije obavljeno po svim pravilima struke, tada se neće moći postaviti elektroda u zadato područje. Svi oni sudjeluju zajedno i tvore tim. Napominjem da je ova terapija skupa i da nije omogućena svima u našoj regiji. Međutim ako vraća u život i aktivnosti pacijente, ako treba

o njima bitno manje brinuti, jer se mogu sami pobrinuti za sebe, onda cijena ne bi smjela biti odlučujući čimbenik u primjeni ove metode.

B Primjenjuje li se ta metoda u svim većim medicinskim centrima u Hrvatskoj? Prema broju mogućih pacijenata KB Dubrava je dovoljan centar, međutim, temeljno pitanje je da li ovo izvodi samo jedan neurokirurg ili je uspostavljena škola

i prijenos znanja na mlade. Protokoli operacija dokazuju da nisam samo operater nego nerijetko i asistiram. Najbitnije je da se postavi škola duboke mozgovne stimulacije i da ne ovisi o jednom čovjeku. Na ovaj način, jedini ispravan način, mogu mirno slomiti nogu u Aspenu na skijanju, a mladi neurokirurzi KB Dubrave nastaviti će obavljati ovaj program, ako ne istom kvalitetom, a onda i bolje. Liječnik koji zadržava znanje za sebe, obezvrjeđuje druge kolege i priječi ih u strukovnom napredovanju, prestaje biti liječnik po svim kriterijima toga poziva.

B Doc. Chudy, jednostavno osjećamo potrebu postaviti vam još jedno pitanje. Imamo pouzdane podatke s više mjesta (a i neki mediji su pisali o tome) da su Vas posebno hvalili brojni pacijenti zbog Vaše stručnosti, požrtvornosti i ljubaznosti. Na koncu, i nas iz Belupova Glasnika, srdačno ste primili. Budući da nam je poznat i čitav niz slučajeva liječnika sa suprotnim predznakom, što kažete na to?

Nastojim u svom pozivu ne izdati svoju struku koju volim iako je poprilično stresna. Svaka medalja ima dvije strane, nekada smo mi liječnici suviše nedodirljivi, ljudi s vrlinama, ali i manama. Neki su vrlo snažnog karaktera dok drugi tijekom godina popuštaju pod pritiskom politike i društva koje ne cijeni stečevinu niti je razvilo kult rada. Društvo izjednačava nečije znanje s tuđim neznanjem. Dvojica imaju graditeljskih iskustava, ali nitko ne kaže da je jedan izgradio neboder od 17 katova a drugi sklepa psecu kućicu. Na papiru su jednaki. Druga strana medalje su naši pacijenti, koji su isto ljudi s vrlinama i manama. Pacijent je u tragičnom stanju i od nas traži samo pomoć, ne dolazi gledati doktore, već ih moli da ga liječe, povjeravaju svoj život i budućnost svoje obitelji i to mora respektirati svaki liječnik. Katkada pacijenti nisu svjesni da nisu jedini i ne razumiju da ste posvećeni pacijentima (množina), a ne samo njemu. To je vrlo rijetko, ali se zna dogoditi i tada dolazi do neugodnih situacija. Isto tako je i s rodbinom pacijenta. Nastojim da svi moji pacijenti budu dobro liječeni, ali se i zna dogoditi (rijetko) da poneki nisu zadovoljni, jer im nije posvećeno dovoljno vremena. Svako od nas griješi, ali se u greškama ne smije ustrajati. Ne posvetiti se pacijentu pogreška je, ali koja ovisi i o sustavu koji vam nameće katkada 35 pacijenata u ambulanti, nakon što ste obavili složenu operaciju. Ako sustav ne vrednuje rad onda netko radi, a netko ne, jer

NASTOJIM U SVOM POZIVU NE IZDATI SVOJU STRUKU, KOJU VOLIM, IAKO JE POPRILIČNO STRESNA

ne postoji regulatorni mehanizam. Stoga onaj koji radi mora po definiciji raditi za onoga koji ne želi raditi. Jednostavno i već dokazano na milijardama ljudi kroz 80 godina postojanja sustava uravnilovke. Najjednostavnije i vrlo grubo rečeno, rad se mora nagraditi, a nerad kazniti u svakom poslu pa tako i u liječničkom pozivu. Liječnici su ljudi s istovjetnom neuroanatomijom i naš mozak reagira jednako na nagradu i kaznu.

Samo pola uzima lijek kako su im

LOŠA SURADLJIVOST PACIJENATA ODGOVORNA ZA NUSPOJAVA KOJE REZULTIRAJU HOSPITALIZACIJAMA

Piše: dr. Ivo Belan

Samo pola pacijenata kojima su propisani lijekovi uzimaju ih onako kako im je rečeno. Mnogi čak u potpunosti i prekidaju liječenje. To je slučaj u mnogim različitim bolestima, a takvoj nemarnosti smo svjedoci već pola stoljeća. U bolestima gdje postoje djelotvorni lijekovi i kada pacijenti provode liječenje onako kako su im preporučili njihovi liječnici i farmaceuti, mogu se vidjeti stvarne pozitivne razlike na njihovom zdravlju. Pitanje dobre suradnje bolesnika postaje jedan od najvećih izazova u današnjoj zdravstvenoj zaštiti. Iznenađuje da brojna istraživanja nisu nas značajno pomakla prema boljem razumijevanju toga problema. Sa stalnim rastom troškova zdravstvene skrbi u čitavom svijetu, odgovor na to pitanje nije nikad bio potrebniji nego sada. Ako ste zbunjeni koliko mnogo bolesnika, posebno onih s kroničnim oboljenjima, ne uzima lijekove kako su propisani – ako ih uopće i uzimaju – niste sami. Milijuni liječnika osjećaju se frustrirani zbog iste stvari.

Godine 2011. anketirano je 660 liječnika u primarnoj zdravstvenoj zaštiti s pitanjem "Što doktori žele da njihovi bolesnici znaju?" Najčešći odgovor i pritužba bila je: pacijenti ne slijede liječnički savjet i preporuke za liječenje. Većina anketiranih doktora je kazala da to negativno utječe na njihove mogućnosti da pruže optimalnu skrb; 37 posto je reklo da to značajno utječe.

U stvari, broj pacijenata koji loše surađuju poprima epidemijske razmjere i nemogućnosti doktora da pruže optimalnu uslugu, kao rezultat te nesuradnje, naglo se pretvara u jedan od najviše pritiskujućih problema današnje zdravstvene zaštite.

pacijenata ove onako propisani

ORNA JE ZA 33 DO 69 POSTO NEPOŽELJNIH
LIZACIJOM

■ U SAD-u, nekih 3,8 milijardi receptata se propiše svake godine, a 50 posto tih se lijekova uzima nepropisno ili ih se uopće ne koristi. U jednom ispitivanju provedenom na 1000 bolesnika, gotovo 75 posto njih je priznalo da lijekove ne uzimaju uvijek onako kako su propisani.

■ Studije provedene u Hrvatskoj pokazale su da manje od 50 posto kroničnih bolesnika uzima terapiju onako kako je liječnik preporučio.

■ Ispitivanje koje je pratilo 75.000 zdravstveno osiguranih bolesnika našlo je da 35 posto njih nije podiglo lijek, nakon što su dobili, novi, sljedeći isti recept. Novi recept za neko kronično oboljenje, kao što je povišeni krvni tlak, dijabetes i visoki kolesterol, u 20 do 22 posto slučajeva nisu podignuti u ljekarni.

■ Čak i među kroničnim bolesnicima, koji redovno podižu nove recepte, samo pola doza je uzeta kako je propisao liječnik.

■ Loša suradljivost pacijenata odgovorna je za 33 do 69 posto nepoželjnih nuspojava koje rezultiraju hospitalizacijom.

■ U usporedbi s bolesnicima koji savjesno slijede instrukcije liječnika, oni koji boluju od hipertenzije, a istovremeno neuredno uzimaju lijekove, imaju 5,4 posto veći rizik hospitalizacije, ponovnog prijema u bolnicu i prijevremene smrti; 2,8 posto veći rizik ako imaju povećane masnoće u krvi i 1,5 posto veći rizik ako su srčani bolesnici.

■ Samo 26 posto onih (populacija starijih bolesnika) koji su započeli terapiju sa statin preparatima, u cilju smanjenja rizika od koronarnog oboljenja, zadržala je visoku disciplinu u uzimanju lijeka nakon pet godina

terapije. Najveći pad u redovitosti liječenja pojavio se u prvih šest mjeseci terapije.

■ Čak i nakon po život opasnih incidenata, provođenje terapije ostaje iznenađujuće loše. Unutar dvije godine od početka liječenja, samo pola bolesnika, koji su bili hospitalizirani zbog akutnog srčanog infarkta, uzimalo je još uvijek propisane lijekove (staine, beta-blokatore, ACE inhibitore ili blokatore angiotenzin receptora).

I na kraju, jedna od posljedica takve loše situacije jest: samo u SAD-u, više od 125.000 smrtnih slučajeva godišnje!

Zanimljivo, premda je obavljeno bezbroj studija (u kojima je sudjelovalo na tisuće bolesnika), koje su proučavale taj problem, ipak postotak loše suradljivosti pacijenata nije se značajno promijenio kroz nekoliko zadnjih desetljeća i dalje ostaje na neprihvatljivoj razini.

Jedan je poznati liječnik u šali kazao: "Lijekovi ne djeluju u onih ljudi koji ih ne uzmu!"

Zašto je toliko mnogo pacijenata nesuradljivo?

Jedan od razloga zašto je nesuradljivost tako tvrd orah je njezina neizmjerena kompleksnost. Pacijenti ne uzimaju svoje lijekove zbog mnogobrojnih razloga, mnogi od njih proizlaze iz tamnih dubina ljudske psihologije, koju bolesnici mogu i ne razumijeti u potpunosti (medicinske istraživače da i ne spominjemo).

Da bi bilo još kompliciranije, ti se razlozi razlikuju od bolesnika do bolesnika. To one-

moćuje donošenje jednog rješenja, koje bi vrijedilo za svakog. Najveći rizik nesuradljivosti javlja se u prvih šest mjeseci terapije. Lijek za neko kronično oboljenje mora biti uziman kako je određeno i – stalno.

Postoji čitav niz psiholoških razloga koji dovedu do toga da pacijentu briga oko uzimanja lijeka postane zadnja briga u glavi. Možda, primjerice, gubitkom posla bolesnik neće moći više redovno nabavljati lijekove ili će početi uzimati pola doze kako bi mu duže trajalo ili će izostaviti neke doze. Neke psihičke krize u privatnom životu (depresija, razvod braka itd.) mogu dovesti do toga da uzimanje lijeka onako kako je propisano, može postati zadnja briga u mislima pacijenta.

Oko 20 posto bolesnika prestaje uzimati lijekove zbog uočenih neugodnih nuspojava. Kaže li bolesnik doktoru o tim nuspojavama? Vjerojatno ne. Ne želi ga smetati s takvom informacijom ili mu doktor nije simpatičan. Ili pacijent pomisli da su nuspojave rezultat toga što uzima previše lijekova pa ih onda sam dokida. Ili se konzultira s prijateljem koji ima slično oboljenje i koji mu onda savjetuje da prijeđe na neki alternativni lijek.

Istraživači prirode ovog fenomena u zdravstvenoj skrbi detaljno ispituju toliko različita ponašanja pacijenata i liječnika i sam sustav zdravstvene zaštite. Sve se to radi u cilju boljeg razumijevanja loše suradnje bolesnika u terapiji.

(Nastavak u sljedećem broju.)

Ivana Hrenić, farmaceutska tehničarka

Zašto lovci uistinu love?

BITI LOVAC NE ZNAČI SAMO NOSITI PUŠKU, HODATI PO ŠUMI I PUCATI PO DIVLJAČI. PRIJE SVEGA BITI LOVAC ZNAČI VODITI BRIGU O ZAŠTITI I UZGOJU ŽIVOTINJA, NJIHOVOJ PRIHRANI, NJIHOVOM ZDRAVLJU I MIRU U STANIŠTU GDJE BORAVE I **RAZMNOŽAVAJU SE.**

Piše: Ivana Hrenić, farmaceutska tehničarka

Imam 31. godinu, rodom sam iz Velike Mučne, selo nedaleko Koprivnice. Udata sam, majka četverogodišnjeg sina Luke. Završila sam srednju četverogodišnju školu u Koprivnici, smjer farmaceutska tehničarka. U Belupu radim od svibnja 2015. godine. Prije toga sam radila kao trgovac i sezonac Podravke. Radim u sektoru Proizvodnje polukrutih i tekućih lijekova, u vagaoni kao tehničarka, i obavljam poslove naručivanja, preuzimanja sirovina, a odgovorna sam za izradu preciznih odvaga sirovina, provođenje dnevne kontrole vaga, čistoću opreme i pribora za vaganje, održavanje reda i čistoće u radnom prostoru, povrat sirovina te niz ostalih radnih obaveza koje nalaže moje radno mjesto. Svakodnevno obavljam svoje zadatke i zaduženja savjesno i temeljito, jer i najmanji propust ili pogreška utječe na kvalitetu gotovog proizvoda. Posao je dinamičan i zahtjevan, iziskuje preciznost, dobru organizaciju i dobru međusobnu komunikaciju. Vrlo je važan timski rad kako bi sve radne obaveze i zadatke odradili uspješno i u zadanom roku. Mladi smo tim i svakom radnom

zadatku pristupamo ozbiljno, profesionalno i odgovorno. Ponosna sam i zadovoljna što mogu biti dio tako dobrog tima.

U slobodno vrijeme opuštam se pečenjem kolača i torta za svoje najdraže, a od nedavno i odlaskom u lov. Naime, u prosincu prošle godine, najvećim dijelom samoinicijativno i uz veliku podršku svoje obitelji, položila sam lovački ispit, a od ove godine aktivna sam članica lovačke udruge "Sokol" Sokolovac. Lov je dugi niz godina prisutan u našoj obitelji, odrastala sam uz oca lovca, zajedno s njim i bratom od malih nogu obilazila hranilišta i vodila brigu o životinjama. Mogu se pohvaliti da sam jedina lovkinja u udruzi i da imam povlaštenu status i odlično su me prihvatili kolege lovci.

Za članstvo u udruzi svaki novi član je dužan izraditi lovno-tehnički objekt, a meni je upravni odbor odredio da moram izgraditi visoku čeku na koju sam jako ponosna u čemu su mi pomogli i drugi kolege lovci. S obzirom na to da sam tek na početku svoga lovačkog puta i da je lovna sezona tek počela, još nisam ništa ulovila. Lov me prije svega privukao radi boravka u prirodi, brige o životinjama, druženja, a manje radi samog odstrela. Također sam se okušala u lovnom streljaštvu, a posebno me zanima i privlači gađanje glinenih golubova.

Biti lovac ne znači samo nositi pušku, hodati po šumi i pucati po divljači. Prije svega biti lovac znači voditi brigu o zaštiti i uzgoju životinja, njihovoj prihrani, njihovom zdravlju i miru u staništu gdje borave i razmnožavaju se. Lov dolazi na kraju, a i onda se odstreljuje divljač po strogo određenim pravilima i kriterijima, jer postoji niz zakona i pravila koja to određuju.

U lov odlazim vikendom u ranim jutarnjim satima, na doček srnjaka. Budim se u 3 sata ujutro, uzimam opremu, odlazim na zbornom mjesto – kod lovačkog doma, gdje se lovci upisuju u knjigu izlazaka i nakon toga odlaze na odabranu lokaciju. Neopisiv je doživljaj sjesti na čeku po mraku, gledati izlazak sunca, oslušivati žubor potoka, šuškanje lišća i čekati buđenje prirode.

Pripremila: Elma Nenadić, dipl. novinarka

Selma Arnautović, mr. pharm., diplomirala je na Farmaceutskom fakultetu u Sarajevu i stekla zvanje magistre farmacije. Profesionalnu karijeru započela je u Farmaviti 2001. godine. Često me ljudi pitaju kako to izgleda raditi u istoj kompaniji 16 godina, a ja im s osmijehom uvijek odgovorim da i poslije svih tih godina podjednako uživam u poslu koji radim te da i dalje svako jutro idem sretna na posao. Šta je glavni razlog tome? Osim što je posao koji obavljam dinamičan i izazovan, našom najvećom kvalitetom smatram zaposlenike i radno okruženje.

Osobni i profesionalni razvoj mogu usporediti s rastom i razvojem Farmavite. Nakon završenog Farmaceutskog fakulteta 2001. godine dobila sam priliku raditi u Farmaviti, a prvi posao bio mi je u Skladištu gotove robe, gdje sam prošla sve procese skladišnog poslovanja. Nakon dvije godine pružila mi se prilika da proširim svojih znanja na prodajne vještine. Tada sam počela raditi u sektoru Prodaja različite vrste poslova, sukladno potrebama (telefonska i komercijalna prodaja, tenderi, itd.). Imajući u vidu da je Farmavita tada za sve procese imala 20-ak uposlenika, bili smo "primorani" stjecati šira znanja i pokrivati više područja poslovanja istovremeno. Tako sam dobila priliku uključiti se i u proces nabave. Jedna sam od rijetkih zaposlenika koje je prošla sve ključne sektore u veletrgovini koji su mi pomogli sagledati kompletan proces rada.

Selma Arnautović, mr. pharm., direktorica Nabave Farmavite

Našom najvećom kvalitetom smatram zaposlenike i radno okruženje

U DANAŠNJEM TURBULENTNOM POSLOVNOM OKRUŽENJU USPJEH U TRŽIŠNOM NATJECANJU OVISI OD SPOSOBNOSTI DA SE KOMPANIJA I NJENI ZAPOSLENICI STALNO MIJENJAJU, UČE TE PRILAGOĐAVAJU SITUACIJAMA NA TRŽIŠTU

Sve godine iskustva doprinijele su da trenutačno obavljam funkciju direktora sektora Nabave. Posebno bih istaknula da je u mom profesionalnom razvoju ključnu ulogu imao i još uvijek ima predsjednik Uprave Farmavite, gospodin Sabahudin Žujo, koji sve ove godine nesebično dijeli svoje znanje i iskustvo sa svojim bliskim suradnicima, i na tome sam mu iznimno zahvalna.

Fleksibilnost i brze promjene načina rada

U današnjem turbulentnom poslovnom okruženju uspjeh u tržišnom natjecanju ovisi od sposobnosti da se kompanija kao i njeni zaposlenici stalno mijenjaju i uče te prilagođavanju situacijama na tržištu, prate poslovne trendove i trude biti korak ispred vremena. To podrazumijeva fleksibilnost i brze promjene u načinu rada, koji su doprinijeli da Farmavita postane, na početku, jedan od najznačajnijih domaćih distributera. Od 2005. godine kada je Farmavita dobila prvu proizvodnu dozvolu, kompanija polako počinje rasti i kao domaći proizvođač, zahvaljujući viziji o pokretanju vlastite proizvodnje gosp. Seada Babića i gosp. Sabahudina Žuje, koja je realizirana i pokazala se pravim potezom u pravo vrijeme. Drago mi je da sam i ja dio svih procesa i promjena te da sam rasla i sazrijevala u struci zajedno s Farmavitom.

Odlukuje nas upornost i predanost radu

Sektor Nabave ima sedam uposlenika, od toga tri magistra farmacije. U sklopu sektora je i Carinsko skladište proizvođača Belupo i Sanofi Aventis. Svi uposlenici sektora Nabave iznimno su vrijedni i motivirani, otvoreni u komunikaciji unutar sektora, kao i s ostalim sektorima u Farmaviti. Odlukuje nas upornost, predanost u radu i to sve zajedno nas vodi k uspjehu i ispunjenju poslovne vizije i ciljeva kompanije. Nastojimo se što bolje educirati i osposobiti da sve svoje zadatke izvršavamo u skladu s važećom

lokalnom regulativom, koja je u potpunosti usklađena s EU propisima. Osim procesa nabave i svih pratećih poslova vezanih za nabavu (odabir i ocjena dobavljača, ugovaranje, ulistavanje novih proizvoda, praćenje pokrivenosti zaliha i rokova trajanja, organizacija inventure, analiza tenderskih ponuda), u sektoru Nabave jako je važan i segment poslovanja, formiranje cijena i svih cjenovnika, njihovo ažuriranje i kontrola te najvažniji podaci i analize o svih esencijalnim listama lijekova, koje su od iznimne važnosti za brend Farmavite i Belupa. Taj je posao jako kompleksan i podrazumijeva konstantne analize i provjere.

Nov izazov u programu Roche diagnosticsa

Menadžment je prepoznao profesionalce u sektoru Nabave i dodijelio nam novi izazov, kompletnu nabavu i prodaju programa od posebnog značaja, Roche diagnostics. Želim naglasiti da osim sa sektorom Prodaje, jako dobru saradnju imamo sa Skladištem gotove robe i sa sektorom Osiguranja kvaliteta, jer su to kolege bez kojih ne bi mogli dalje napredovati. Farmavita nabavlja i distribuira lijekove od isključivo provjerenih i odobrenih proizvođača koji imaju važeću proizvodnu dozvolu i/ili GMP i GDP certifikat i s kojima imamo potpisan ugovor, u kojem su naglašeni elementi kvalitete. Sektor Nabave je odgovoran za provjeru statusa lijeka i medicinskog sredstva, kao i za prikupljanje, unošenje i arhiviranje proizvođačkih certifikata i nalaza kontrole serija. Redovnom procjenom dobavljača, minimalno jednom godišnje, provjeravamo njihovu pouzdanost i donosimo odluke o nastavku ili prekidanju suradnje. Sve navedeno je preduvjet da krajnji potrošač na vrijeme dobije siguran i kvalitetan proizvod. Svi u sektoru Nabave odgovorni smo da svoj dio posla radimo u skladu sa stan-

dardima i smjernicama. U tome nam najviše pomažu pomoćnica predsjednika Uprave i sektor Osiguranja kvaliteta.

Da bismo pratili trendove, neophodna je kontinuirana edukacija i taj dio bi trebalo unaprijediti i u većem obujmu omogućiti edukacije zaposlenicima, jer samo znanje vodi Farmavitu u dalji napredak.

Svjedoci smo stalnih promjena na farmaceutskom tržištu BiH, koji nam ne dopuštaju nabavu roba bez detaljne analize i stalnog monitoring zaliha. Stalni pritisak na proizvođače lijekova za smanjenje cijena čine nepredvidivom budućnost, tako da nikad nema opuštanja – Ovdje bih posebno istakla jako dobru sinergiju sa sektorom Prodaje, s kojim zajedno donosimo ključne odluke i svakodnevno surađujemo oko svih izazova. Naš glavni zadatak je zadovoljiti potrebe kupaca, proširiti asortiman i fokusirati se na rad s isplativim specifičnim programima, kao što je Roche diagnostics, s kojim imamo ugovor o ekskluzivnoj distribuciji.

U segmentu poboljšanja kvaliteta usluge, sektor Nabave trudi se osigurati široki spektar kvalitetnih proizvoda, uz najpovoljniju cijenu. Na usluzi smo svim kupcima za nabavu posebnih programa i specifičnih proizvoda. U prilog tome je podatak da prometujemo s više od 6.000 artikala. U 2017. godini potpisali smo ugovore sa 68 odobrenih dobavljača, od koji je 11 inodobavljača. Naš najvažniji partner je Belupo i želim naglasiti da smo jako zadovoljni saradnjom s kolegama u Koprivnici. Ističem i vrlo dobru suradnju s domaćim dobavljačima, a posebno veledrogerijama koje su nam istovremeno i dobavljač i kupac. Želja mi ja da do kraja svoje profesionalne karijere ostanem u Farmaviti i da svojim znanjem i iskustvom doprinesem njenom daljnjem razvoju.

Kako bi rekao naš poznati pjevač Dino Merlin: "Idemo dalje, sve do medalje". Go Go Go

Doista je to najplemenitiji po svijetu, pomagati ljudima, b

Piše: Goran Čičin-Mašansker

Dr. Dražen Sačer jedan je od omiljenih koprivničkih liječnika. Već dugi niz godina vodi privatnu ordinaciju fizikalne medicine, surađuje u Rukometnom klubu Podravka, aktivni je i uvaženi član Crvenoga križa na lokalnoj i nacionalnoj razini, bavio se ekologijom i politikom, a bio je i koprivnički gradonačelnik na prijelazu stoljeća.

– Moram priznati da medicina nije bila moja prva ideja i prva ljubav. Naime, bila mi je žarka želja da budem pomorac ili novinar, ali stvari ponekad idu nepredvidivim tijekom. Sad na kraju priče ne žalim, mislim da sam izabrao dobru profesiju. Kad bih ponovno mogao birati, mislim da je učiteljski poziv najljepši poziv, i vjerojatno bih se odlučio za učitelja, iako sam apsolutno zadovoljan svojom profesijom. Doista je to najplemenitiji poziv na svijetu, pomagati ljudima, biti liječnik, i našao sam se u tome – rekao nam je dr. Dražen Sačer u svom obiteljskom domu u Koprivnici, u sklopu kojeg je smještena i njegova ordinacija.

Privatnu praksu otvorio je u travnju 1991. godine, bila je to vjerojatno prva specijalistička ordinacija u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. – Moram priznati da nisam baš bio naj sretniji zbog te odluke, koju sam donio za-

Još ne razmišljam o mirovini

Kako dr. Sačer provodi svoje slobodno vrijeme?

Nemam ga puno, ali uživam u odlascima na koncerte, u kazalište. Ljubitelj sam slikarstva. Sportom se rekreativno više ne bavim, godine to ne dozvoljavaju. Obitelj je tu prije svega, volim čitati, družiti se s prijateljima, putovati. Imam i mali vinograd, uživam u tome, to je hobi koji me veseli i opušta.

Je li možda u planu umirovljenje?

Uvjete za mirovinu imam, ali dok me ovaj posao veseli i ne opterećuje, još ne razmišljam o mirovini.

ZADOVOLJAN SAM DA SMO BAŠ MI IZ KOPRIVNICE INICIRALI NAJVEĆE PR
'JADRANKO CRNIĆ', I UPRAVO JE KOPRIVNIČKO GRADSKO DRUŠTVO BILO PRVIM

jedno sa suprugom. No ni zbog toga nisam požalio, i četvrt stoljeća proveo sam u privatnoj praksi, ali koristio mi je rad u bolnici jer sam tamo iskusio timski rad. Nikome ne bih preporučio da odmah krene u privatne vode, jer timski rad donosi jedno iskustvo i širi aspekt rada.

U gotovo 40 godina staža, dr. Sačer obradio je desetke tisuća pacijenata.

– Možda je sreća da je to mirna profesija. Duboko respektiram struke gdje je život u pitanju, dakle kirurzi, anesteziolozi, hitna medicina... Tu morate reagirati promptno, dok smo u našem poslu ipak pošteđeni stresa i brzih odluka, ipak je lakše raditi.

Naravno, svaka je profesija odgovorna, ali ovo je jedan mirniji posao, koji donosi i više slobodnog vremena za obitelj, prijatelje i ostalo.

Otkrio nam je kako je medicinu upisao stjecajem okolnosti.

– Jedan bratić završavao je studij medicine, drugi ga je baš upisivao. Prvih godina to uopće nije bilo to, fizika, kemija i biologija mi nisu bile bliske. Međutim, kasnije, kad su došli klinički predmeti, našao sam se u tome. Dok sam studirao, radio sam u hitnoj pomoći prvo kao nosač, a onda i kao bolničar. To je bilo jedno lijepo razdoblje u kojem sam skupio puno iskustva. Oduvi-

poziv na biti liječnik

PRIZNANJE CRVENOGA KRIŽA, DIPLOMU
M DOBITNIKOM TOGA VISOKOG PRIZNANJA

jek sam mislio da je liječnik opće medicine najljepši poziv, pa se onda činilo da ću biti internist, ali stjecajem okolnosti ipak sam izabrao fizikalnu medicinu i rehabilitaciju, uključujući i rad sa sportašima. Vjerojatno je imalo utjecaja poznanstvo i prijateljstvo s dr. Mesićem, i zadovoljan sam što sam se odlučio biti fizijatar. Kad sve zbrojim, mislim da je to ispalo i više nego dobro.

Studirao je u Zagrebu, odradio staž u Koprivnici, gdje je od 1978. trajno nastanjen.

– To je i logično, jer sam Ludbrežan, a i danas me puno toga veže za Ludbreg, sreća da smo blizu. Odbio sam poziv na kliniku u Zagreb, i mislim da nisam pogriješio. Dobro

je što sam se odlučio za provinciju.

U sportu je dr. Sačer bio angažiran od malih nogu.

– Nisam bio talentiran sportaš. Od mladih dana bavio sam se rukometom i nogometom u ludbreškoj Podravini, ali sam bio jako zagrijan za sport. Nekako stvari dođu same po sebi, dolaskom u Koprivnicu, počeo sam malo raditi u Slavenu, a kasnije u Rukometnom klubu Podravka, gdje sam već punih 30 godina. Uz to sam sudjelovao i u radu Upravnog odbora RK Podravke, u dva navrata kao član Uprave, jednom kao potpredsjednik, a sad sam nakon preoblikovanja član Nadzornog odbora. Bio sam i u Kuglačkom klubu Podravka i to u vrijeme najvećih uspjeha.

Kako komentira trenutačno stanje u koprivničkom ženskom rukometu?

– U ovom trenutku mogu izraziti samo malu zabrinutost, žalim da se stvari ne događaju nešto brže, a mislim da je sve vrlo jednostavno. Trebalo bi ovu razinu zadržati, a onda vidjeti da li se može ulagati više, što bi donijelo i bolje rezultate. Ova ekipa daje maksimum, ali igrački je takva da nije dorašla vodećim europskim ekipama. Općenita situacija sa ženskim rukometom kod nas nažalost nije dobra, ali zato svako priznanje curama, da i u ovakvim okolnostima s neusporedivo manjim primanjima daju sve od sebe, to iskreno mislim.

Velik dio svog slobodnog vremena dr. Dražen Sačer posvetio je i humanitarnom djelovanju putem Crvenoga križa. Počasni je član Hrvatskog Crvenog križa i član njegova Nadzornog odbora.

– Početak je bio u Ludbregu, gdje je pokojna gospođa Kata Brcković bila vrlo agilna u radu općinskog Društva, te je nas mlade uvela u aktivnosti, i to sad traje gotovo pola stoljeća. Dolaskom u Koprivnicu gotovo sam nepristojno dugo bio predsjednikom Gradskog društva Crvenoga križa, punih 20 godina, odnosno pet mandata. To je bilo jedno sjajno razdoblje timskog rada. Koprivničko je jedno od najboljih hrvatskih gradskih društava, dobitnik brojnih priznanja i uvijek u vrhu dobrovoljnog darivanja krvi. Imali smo 1993. godine 13,6 davanja na 100 stanovnika, što nikad nitko u hrvatskoj nije uspio. Podravci su dobri i plemeniti ljudi, i sad Gradsko društvo s novom ravnateljicom Adelom Sočev nastavlja nisku silnih uspjeha. Osnovana je Socijalna samoposluga, pučka kuhinja traje već dugo, ali se i nadograđuje. Radi se s mladima, što posebno veseli, uspjesi su na svakom planu. Uz Crveni križ me vezalo i dugogodišnje prijateljstvo s pokojnim predsjednikom Jadran-

kom Crnićem. Zadovoljan sam da smo baš mi iz Koprivnice inicirali najveće priznanje Crvenoga križa, diplomu 'Jadranko Crnić', i upravo je koprivničko gradsko društvo bilo prvim dobitnikom tog visokog priznanja.

Pamtimo i Sačerovu političku eru, no već dugo nije u tim vodama.

– Uvijek sam volio govoriti, što je izluđivalo moje stranačke kolege, da sam političar na određeno vrijeme. Naprosto, u jednom trenutku sam ušao u nešto što mi nije bilo baš blisko. No mislim da je poštenije učiti i dati svoj doprinos, pa kakav god on bio, nego kritizirati sa strane i biti nezadovoljan. Imao sam sreću da sam izabrao izuzetno dobru stranku, najstariju hrvatsku stranku novijeg doba HSLS, i opet, ako ništa drugo, tu je bilo jedno veliko prijateljstvo s pokojnim Vladom Gotovcem. Nažalost, dogodio se onaj nesretni raskol HSLS-a, imao sam nesreću da sam predsjedao tim saborom koji je završio kako je završio. Od tada liberali gotovo da su nestali, mislim da smo tome sami bili krivi. Već dugo nisam u politici.

Bio je dr. Sačer i gradonačelnik Koprivnice na prijelazu stoljeća, 2000. i 2001. godine.

– Isto jedno kratko, ali dobro razdoblje i jedno sjajno iskustvo. Kad radite pošteno, i kad pretpostavite sve jednom općem interesu, tvrdim da se može napraviti puno. Mi smo doista upravljali Gradom, nastojali smo služiti građanima i bili smo skromni. Priželjkujem da se mladi uključe više, i mislim da hrvatska politika ima izgleda samo ako se puno toga promijeni i ako se uključe mladi ljudi. Sad je politika postala mjesto gdje se ulazi s određenom računicom, s interesima, i gdje se nastoji ostvariti neka osobna korist. Mislim da u politici kvalitete već dugo nema, naravno, uz časte izuzetke, i to neovisno o strankama. To bi trebalo biti možda i najcjepkjenije zanimanje, ali bojim se da su takvi časni izuzeci u manjini. Oni koji su svoji, koji su poštteni kompetentni, takvi teško uspijevaju, i možda je i to razlog da se ne uključuju.

Bio je dr. Sačer aktivan i u ekologiji, 90-ih godina prošlog stoljeća bio jedan od inicijatora obnove ekološkog društva.

– Mislim da smo to napravili u pravi trenutak jer smo uspjeli osujetiti izgradnju hidrocentrale, vratili smo ekološki duh, i to je ono što je dobro. Čini mi se da sam bio jedini liječnik koji se protivio projektu Piškornice, a i dalje se protivim. Smeće se zbrinjava tamo gdje nastaje, a sve druge mogućnosti mogu samo donijeti štetu. Mislim da su u tome sve političke opcije griješile, ovakva Piškornica nikako nije rješenje za Koprivnicu - zaključio je dr. Dražen Sačer.

KAKO SMO PROVELI DAN U TVORNICI KRUTIH, POLUKRUTIH I TEKUĆIH OBLIKA LIJEKOVA

Vagaona i pakirnica srce

Počeli smo s upoznavanjem belupovaca i tvornicom krutih oblika lijekova. Proizvodnja krutih lijekova spada pod sektor Proizvodnje koja ukupno broji 376 djelatnika, napomenula nam je direktorica sektora Anica Job. U samoj tvornici krutih lijekova zaposleno je 165 belupovki i belupovaca koji su raspoređeni po proizvodnim cjelinama. Prema naputku direktorice Tvornice krutih lijekova Sanje Ivaniš Turk, te nam je prostore predstavila Ines Čiković, tehnologinja iz Proizvodnje. Prvo nas je uvela u prostorije za opremanje zaštitnom opremom. Morali smo odjenuti posebne kute, staviti kape i obuti nazuvke da bismo smjeli ući u prostore čistih soba. Objasnila nam je tehnologinja Čiković da

se tako svakoga dana belupovke i belupovci oblače prije nego započnu s radom. Obučeni u bijelo krenuli smo u upoznavanje službi unutar tvornice krutih lijekova. Kako teče proces proizvodnje i koje su predradnje potrebne pri izradi lijekova, objasnila nam je direktorica Job. Naglasila je kako je nužno na skladištu sirovina i ambalaže imati potrebne materijale u statusu "odobreno" što znači da su prethodno prošli kemijsku i mikrobiološku analizu te da svojom kvalitetom odgovaraju specifikaciji za izradu određenog lijeka. Nastankom potrebe za proizvodnjom određenog lijeka pokreće se niz radnji i procesa unutar službi. Prvo Priprema proizvodnje lansira nalog Proizvod-

ZABELUPOV KORPORATIVNI FILM SNIMLJEN U TVORNICI KRUTIH I POLUKRUTIH I TEKUĆIH LIJEKOVA TE LABORATORIJIMA. U OVOM BROJU POSEBNO SE UPOZNAVAMO SA

PROVELI SMO JEDAN RADNI DAN SA STAVOM I DOZNALI KAKO IZGLEDAJU PROCESI RADA

unutar tvornice. Proizvodnja ispisuje proizvodnu dokumentaciju na temelju koje se pokreće i vodi faza proizvodnje lijeka.

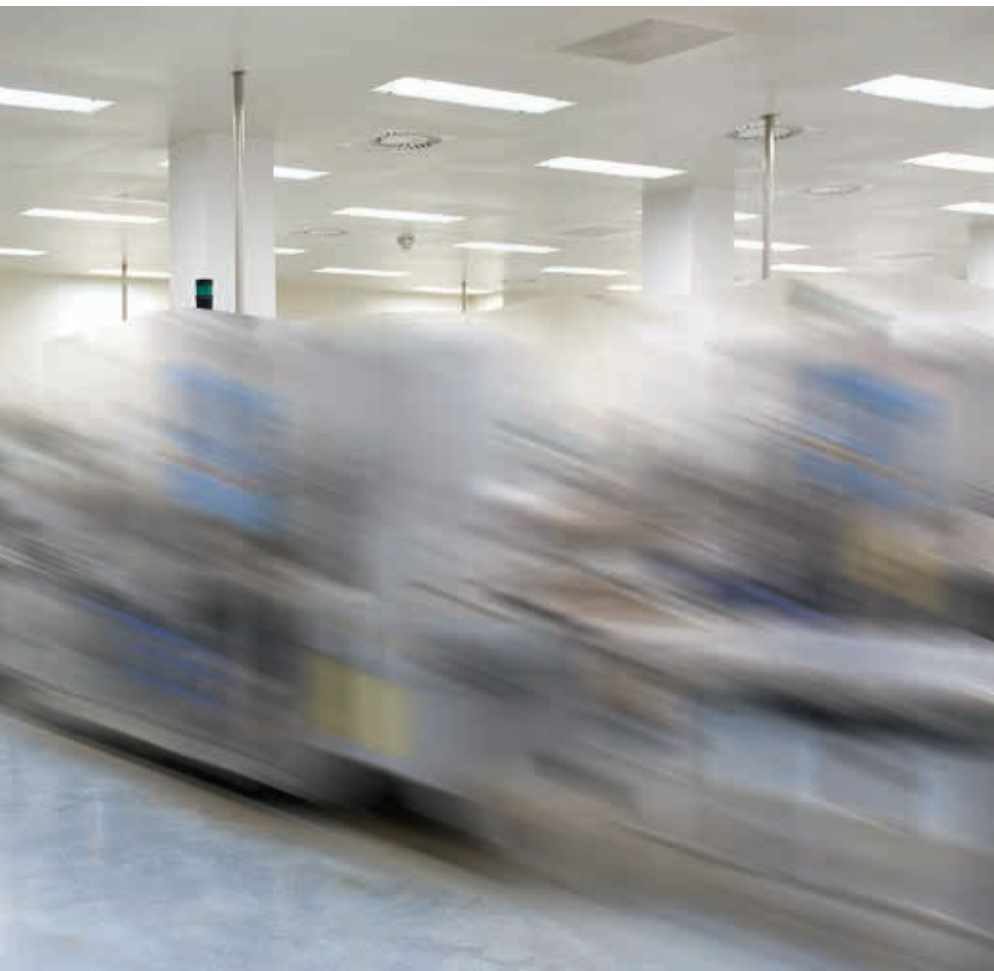
Vagaona

Kako bismo pratili kako od sirovine nastaje gotovi proizvod, odnosno lijek, prvo smo obišli Vagaonu gdje su nas dočekali djelatnici Vagaone s rukovoditeljicom Jasminom Šatvar-Kiš koja nam je objasnila što se toč-

su proizvodnje

ENI SU KADROVI ČETIRIJU CJELINA: LOGISTIKA, SKLADIŠTE, TVORNICI KRUTIH, DRATORIJ. U PROŠLOM SMO BROJU OPISALI PROCESU U LOGISTICI I SKLADIŠTU, NEMO S TVORNICOM KRUTIH, POLUKRUTIH I TEKUĆIH LIJEKOVA

RUČNIM LJUDIMA ZADUŽENIMA ZA PROIZVODNJU, VAGAONU I PAKIRNICU TE VAŽNI ZA SVAKODNEVNU PROIZVODNJU LIJEKOVA I UPOZNALI SE S NJIMA

no u Vagaoni radi i zašto je to važan dio samog procesa proizvodnje. Rad u Vagaoni odvija se u skladu sa zahtjevima Dobre proizvođačke prakse, što, između ostalog, uključuje posebna pravila odijevanja, kretanja i ponašanja djelatnika u proizvodnom pogonu, postupke propisane radnim uputama kojih se svi zaposlenici u Proizvodnji moraju pridržavati, a sve provedene radnje moraju biti pravodobno dokumentirane. Čak i naj-

manji propust u bilo kojem segmentu rada može ugroziti kvalitetu gotovog proizvoda, dodala je rukovoditeljica Šatvar- Kiš. Sad nam je bilo jasnije zašto su svi od glave do pete bili zakukuljeni u bijela odijela i nosili maske. Vagaona je zadužena za naručivanje potrebnih sirovina iz skladišta te je njihov dio zadatka da se te sirovine važu i predaju procesnoj proizvodnji gdje se kreće sa fazom miješanja.

Proizvodnja lijekova po strogim pravilima osigurava njihovu ponovljivu kvalitetu

Obje tvornice su dizajnirane, izgrađene i tehnološki opremljene za proizvodnju i opremanje farmaceutskih proizvoda prema zahtjevima DPP-a i FDA. Svaka tvornica ima svoj zasebni HVAC sustav koji opskrbljuje prostore u pogonima potrebnim uvjetima koji su nužni u farmaceutici. U tvornici krutih oblika lijekova osam klima-zona opskrbljuje čiste, socijalno čiste i EX zone potrebnim uvjetima za proizvodnju.

U tvornici polukrutih i tekućih oblika lijekova četiri klima-zone opskrbljuju čiste, socijalno čiste i EX zone potrebnim uvjetima za proizvodnju. Proizvodna oprema je izrađena od nehrđajućeg čelika AISI 316L ili AISI 304 dizajnirana za lako čišćenje sa specijalnim zaobljenjima, varovima i kutovima što se zahtijeva u farmaceutskoj industriji. U krutoj tvornici tehnološki procesi su temeljeni na zatvorenom sistemu i na principu slobodnog pada što osigurava zaštitu od kroskontaminacije proizvoda i proizvodnih prostora te ljudi u procesu.

U tvornici polukrutih i tekućih lijekova tehnološki procesi odvijaju se u zatvorenim sistemima s vakuumskim transportima i transportima pomoću tlaka što također osigurava visoku kvalitetu proizvodnje ovih oblika lijekova.

U obje tvornice procesi su vođeni preko računala. Proizvodnje se odvijaju u strogo kontroliranim uvjetima (temperatura, vlaga, tlak, broj izmjena zraka, rasvjeta) u prostorima izvedenim po principu "čistih soba". U tvornicama gdje se u procesu koriste organska otapala, prostori i oprema izvedeni su u protueksplozijskoj formi. Opremanje lijekova u primarnu i sekundarnu ambalažu odvija se na pakirnim linijama opremljenima instrumentima i uređajima za postizanje sigurnosti opremanja gotovog proizvoda. Energenti koji mogu utjecati na kvalitetu proizvoda farmaceutske su kvalitete. Bilo je vrlo važno sve te sisteme validirati radi osiguranja kvalitete proizvoda. Dakle, Belupo u nabrojenim pogonima ima tehničko tehnološke mogućnosti da lijekove u obliku tableta, kapsula, obložnih tableta, krema, masti, gelova, otopina, sprejeva, sirupa, losiona, suspenzija, čepića, vagitorija proizvodi po strogim pravilima DPP-a u cilju osiguranja ponovljive kvalitete lijeka.

Nakon postupka vaganja slijedi postupak proizvodnje granulata na linijama za granulaciju te miješanje sa sredstvima za lubriciranje. Gotov granulata se komprimira u tablete na strojevima za tabletiranje ili puni u tvrde želatinske kapsule.

Pakirnica

U Pakirnici nas je dočeka Saša Šegović koji nam je objasnio procese pakiranja na pakirnim linijama. Kako nam je naglasila direktorica Job, kad je proizvod izmiješan i tehnološki obrađen u određeni oblik lijeka proizvodna dokumentacija se pregledava i odobrava od odgovornih osoba za proizvodnju te šalje u Kontrolu kvalitete. Istodobno Priprema proizvodnje lansira nalog za pakiranje lijeka proizvodnji, gdje se određuje koja se količina i koji broj serije treba pakirati za pojedino tržište. Proizvodnja ispisuje pakirnu dokumentaciju na osnovi koje naručuje i zaprima poluproizvod i ambalažu u pakirnicu za pakiranje na pakirnim linijama. Kad je lijek zapakiran, završi se pakirna dokumentacija, proizvedena količina lijeka se potvrdi u SAP sustavu i roba se dostavlja u skladište gotove robe.

Slijedi odobravanje pakirne dokumentacije od odgovornih osoba u proizvodnji te se predaje u Kontrolu kvalitete gdje se lijek završno analizira. Na temelju rezultata analize i dostavljene proizvodne i pakirne dokumentacije i svih drugih informacija lijek se pušta u promet.

Tvornica polukrutih i tekućih oblika lijekova

Nakon razgledavanja Pakirnice, krenuli smo u obilazak tvornice polukrutih i tekućih oblika lijekova u kojoj je zaposleno 121 belupovaca i belupovki, razmještenih po proizvodnim cjelinama: vagaona, proizvodnja i pakirnica. Principi te propisane smjernice za proizvodnju lijekova slične su kao i u prethodnoj proizvodnji, ali prilagođene tehnološkim postupcima proizvodnje i pakiranja polukrutih i tekućih oblika lijekova. Kroz ovu tvornicu proveo nas je Goran Biškup, koji je strpljivo s nama prošao sve faze proizvodnje i pakiranja polukrutih i tekućih oblika lijekova.

Veliko je iskustvo biti dio belupovaca i belupovki koji pridonose proizvodnji lijekova. Nadamo se da ćemo jednom biti dio ekipe koja će ući u nove prostore Belupovih tvornica krutih, polukrutih i tekućih lijekova koja uskoro počinje s radom. Kako se radi o tvornici koja je opremljena najsuvremenijim tehnološkim kapacitetima vjerujemo da će uskoro moći svjedočiti još jednim proizvodnim postrojenjima.

Kako preuzeti odgovornost za svoj život

JEDINI NAČIN DA SVIJET POČNE RADITI ZA VAS JE DA VI POČNETE RADITI ZA TAJ SVIJET I ZA SEBE. TO JE NAČIN DA SE PRIHVATI TA ODGOVORNOST I DA SE KAŽE SEBI: DA, SVE OVISI O MENI

Priredio: dr. Ivo Belan

Da bi čovjek preuzeo punu kontrolu nad svojim životom i usmjeravao ga u željenom smjeru, on mora preuzeti punu odgovornost za sebe, postati 100 posto odgovoran za svoje odluke, svoje akcije i za ono u čemu investira svoje vrijeme.

To znači da je osoba sto posto odgovorna za svoj život, to jest da ne može ići naokolo i okrivljavati bilo koga drugoga za vlastite neuspjehe. Željeni uspjesi trebaju biti rezultat njezinog truda.

Preuzeti samoodgovornost nije tako jednostavno kao što izgleda. Ustvari, većina ljudi još uvijek hoda naokolo okrivljujući druge za ono gdje je njihov život zalutao, zatajio ili završio, tvrdeći da su neke nastale greške ustvari tuđe pogreške, a ne njihove. Međutim, jedini tko je odgovoran za vaš život ste VI. I to je sve.

Kad čovjek to shvati, onda mu postane jasno i da posjeduje veliku snagu. Međutim, problem je u tome što većina ljudi nije sposobna upotrijebiti, primijeniti tu snagu, učiniti ju stvarnom. Osoba se mora o tome dogovoriti sama sa sobom, mora sebi kazati: "Nema više isprika, nema više gluposti! Jedina osoba odgovorna za moj život to sam ja". I stvarno je tako. Bez obzira je li

osoba pobjeđuje ili gubi, život ovisi o njoj. Ono što se događa s njenim životom, nije nikada nečija tuđa greška.

U pitanju nije nitko drugi nego ONA sama. Bez obzira radi li dobre ili loše stvari, čovjek mora prihvatiti tu odgovornost. Znatno se broj ljudi kreće suprotnim putem. Kada sve ide u redu, oni si prisvajaju sve pohvale i nagrade: kad ide loše, oni ukazuju prstom i okrivljuju nekog drugoga. Kažu: "To nije moja greška, ustvari sve su protiv mene". Međutim, to nije istina. Jedini način da "svijet počne raditi za vas je da vi počnete raditi za taj svijet i za sebe". To je način da se prihvatiti ta odgovornost i da se kaže sebi "da, sve ovisi o meni". S takvim postupkom čovjek postiže golemu količinu snage i otvaraju mu se brojne prilike.

Preuzimajući samoodgovornost podiže sebe na sljedeću, višu razinu. U toj novoj situaciji nema više isprika, nema više razloga da se izbjegavaju sučeljavanja, izlasci na "otvorenu scenu" i izvršavanje zadataka koji su postavljeni. Više nema ništa što bi čovjeka zadržavalo ili ga vuklo natrag, zato jer ne može okrivljavati druge i na njih svaljivati pogreške, jer sada je sve na njemu. Nažalost, nije svatko spreman preuzeti odgovornost za vlastiti život.

8. ŽUPANIJSKI POLUMARATON

Trčanje je lijepa prilika za upoznavanje dragih ljudi

Piše: Martina Lauš-Lozo

Nakon istrčanih 10 ludbreških kilometara probudila se želja da probam i više. Tako sam odlučila otići na samostalni trening, a ruta je bila Peteranec-Drnje-Botovo-Šoderica (Fortuna 3) cca 15 km. Svojim tempom uz bočicu vode to mi je uspjelo. U pratnji je bio suprug Vatroslav s kojim sam popila kavu i pivicu i razmišljala kamo dalje. Kao naručen 30. travnja došao je 8. županijski polumaraton Križevci-Kalnik koji je organizirala Zajednica športskih udruga Križevci i AK Križevci pod pokroviteljstvom Koprivničko-križevačke županije, Grada Križevaca i Općine Kalnik. Trasa utrke bila je Križevci-Trg J. J. Strossmayera-Sveta Helena- Žibrinovec- Dedina- Kamešnica s ciljem ispred Planinskog doma na Kalniku, a duljina polumaratona je 18,5 km.

Danas, kad je utrka iza mene, mogla bih reći da nije bilo teško, ali u onom trenutku kad čekaš početak utrke i razmišljaš hoćeš li u limitiranom vremenu (2,5 sata) stići do cilja, nije baš tako. Ovo je moj prvi polumaraton, kao podrška suprug, u mislima AK Koprivnica i polaznice škole trčanja, a dio muških članova AK Koprivnica sa mnom na startu.

Nakon kratkog zagrijavanja začuo se pucaj koji je označio početak utrke. Krenuli smo. U utrci su sudjelovali vrhunski hrvatski atletičari, članovi atletskih klubova Lijepe Naše, rekreativci i individualci. Svi su jurnuli, a ja sam ostala zadnja. Iza mene izmjenjuju se vozila hitne pomoći i policije, a ja se borim razmišljajući: u šta sam se to upustila, hoću li moći, da li da odustanem ili hrabro krenuti k cilju. Dolazim do trećeg kilometra - ne mogu više (kako sad) kriza, svi su već daleko ispred mene, a ja razgovaram sama sa sobom i odlučujem par koraka prohodati i krenuti hrabro dalje. Borim se s mislima hoće li mi policija ili hitna pomoć reći da odustanem, ali znam da neće, oni su tu da brinu o svim trkačima i da nam pruže pomoć ako nam zatreba. Sad sam već i žedna. Razmišljam o vodi koje još nema, stanovnici ovih mjesta daju nam podršku plješčući, bodre nas, a ja čekam prvu okrijepnu stanicu. Dočekala sam je negdje na 6

POZIVAM SVE ZAINTERESIRANE DA DOĐU U ŠKOLU TRČANJA AK KOPRIVNICA, A JA S NESTRPLJENJEM OČEKUJEM SVOJU NOVU UTRKU

ili 7 km i čuvala bočicu s vodom do posljednje okrijepne stanice, iako ih je bilo još barem tri. Inače trčim po ravnom terenu, asfalt ili trava, a spremam se na Plitvice i ne znam što me tamo čeka, a htjela sam isprobati Kalnik. Počele su uzbrdice pa nizbrdice, trčim koliko mogu, kad ne mogu hodam pa ponovo trčim i više ni u jednom trenutku ne pomišljam da ću odustati. Idem, idem prema cilju. Na asfaltu su označeni kilometri i tako malo pomalo došao je 10. (pola sam prošla) uskoro 14. pa 15. km. U sebi mislim još malo pa gotovo, ali ne vidim nikog od trkača, svi su daleko ispred mene. Na samu tu pomisao u daljini sam ugledala jednu trkačicu (kasnije sam saznala da je i ona prvi put na polumaratonu). Mislim – mogu li je stići? Pokušat ću. Idući dalje, možda malo ubrzavajući svoj tempo, ugledam još jednog trkača. Razmišljam jesam li ubrzala ili su oni usporili. Nije važan odgovor, borim se da ih dostignem. Uspjela sam u posljed-

njih 600 m, kada me čeka pravi uspon do Planinskog doma na Kalniku, prestigla sam njih dvoje.

Sretna što sam uspjela stići do cilja u vremenu od 2:06:19. U svojoj kategoriji zauzela sam sedmo mjesto. Obogaćena još jednim iskustvom svi zajedno otišli smo na ručak, druženje i dodjelu medalja, priznanja i Hedona čokolada. Dodjeli medalja prisustvovao je naš vrhunski atletičar Branko Zorko koji je osvojio prvu međunarodnu medalju za Republiku Hrvatsku i 5 puta sudjelovao na Olimpijskim igrama.

Ne mogu, a da ne spomenem kako je trčanje lijepa prilika za upoznavanje dragih ljudi pa sam tako i ja stekla novu prijateljicu Ludbrežanku Ivančicu Jež i s njom podijelila svoja mala trkačka iskustva. Zadovoljna svojim prvim polumaratonom, pozivam sve zainteresirane da dođu u školu trčanja AK Koprivnica, a ja s nestrpljenjem očekujem svoju novu utrku.

NOKAUTIRAJTE BOL VEĆ U PRVOJ RUNDI!

NEOFEN forte

Jači od bolova!

Neofen forte sadrži ibuprofen. Za oralnu primjenu. Prije upotrebe pažljivo pročitajte uputu o lijeku, a o rizicima i nuspojavama upitajte svog liječnika ili ljekarnika.

www.neofen.hr
 BELUPLO